

Fungujú centrá aj čakáreň

Text: Lucia Marcinátová

Neotvoriť, otvoriť, netestovať, testovať, klokať, registrovať, čakať, očkovať... Slovesá, činnosti súvisiace s ochorením Covid-19, opakované viac než inokedy. A viac než inokedy sa ľudia počas uplynulých mesiacov snažili registrovať seba, svojich rodičov či starých rodičov na očkovanie. Hodiny na internete, hodiny snahy i sklamaní.

Systém boja o miesto a registráciu na očkovanie proti Covid-19 má vymeniť takzvaná Čakáreň. Spustil ju štát a v čase uzávierky našich novín bola otvorená pre ľudí od 50 rokov. Vakcínou AstraZeneca sa už očkujú ľudia od 50 do 59 rokov. Starší ako 60 rokov sa môžu očkovať vakcínami od firiem Pfizer/Bio-nNTech a Moderna.

O pridelení termínu na očkovanie tak už nerozhoduje čas registrácie, ale termíny sa prideľujú podľa veku. Záujemca o očkovanie by mal dostať pozvánku do mailu alebo mobilu najmenej 48 hodín pred očkovaním. Registrácia prebieha na stránke <https://vakcinacia.nczisk.sk/>

Tu sa registrujú všetci, ktorí majú záujem o očkovanie. Ľudí do 70 rokov očkujú aj vo veľkokapacitnom centre, ktoré na národnom futbalovom štadióne na Tehelnom poli zriadil Bratislavský samosprávny kraj. Župa v čase našej uzávierky prevádzkovala dve očkovacie centrá. Jedno veľkokapacitné očkovacie centrum v priestoroch Národného futbalového štadióna a druhé menšie v župnej poliklinike v Karlovej Vsi. Za štyri víkendy bolo zaočkovaných v oboch župných centrách vyše 10-tisíc ľudí. Ako náhradníkov na očkovanie kraj registruje ťažko zdravotne postihnutých.

Viac na str. 4

Aj v Dúbravke bude kontaktné miesto

Sčítanie sa skončilo aj pokračuje

Elektronické sčítanie obyvateľov prebiehalo do 31. marca. Sčítanie však úplne neskončilo, bude pokračovať formou takzvaného asistovaného sčítania. Termín jeho spustenia sa určí v závislosti od pandemickej situácie a podľa plánu potrvá do 31. októbra tohto roka. Isté je, že termín začiatku asistovaného sčítania bude známy minimálne dva týždne pred jeho spustením.

Asistované sčítanie je určené pre imobilných, odkázaných a tiež tých Dúbravčanov, ktorým chýba technika a pripojenie na internet.

„V každej obci bude zriadené kontaktné miesto, kde vám so sčítaním pomôže stacionárny asistent. Na území obce budú pôsobiť i mobilní asistenti, ktorí navštívia domácnosť obyvateľa v prípade, že o takúto službu požiada,“ vysvetľuje Jasmina Stauder, hovorkyňa Projektu Sčítanie obyvateľov domov a bytov 2021. Obyvateľ môže o takúto službu požiadať napríklad z dôvodu imobility, potom ho podľa hovorkyne navštívi mobilný asistent a sčíta ho.

O termíne a aj kontaktnom mieste, ktoré bude v Dúbravke fungovať, budeme vopred informovať, aby sa všetci, ktorí potrebujú službu asistovaného sčítania, mohli bez problémov sčítať. Výsledky projektu Sčítanie obyvateľov domov a bytov 2021 (SODB 2021) sa budú využívať napríklad pri plánovaní parkov, dopravy aj budovaní zariadení pre seniorov či materských škôl.

(lum)

Aké sú dúbravské dopravné projekty a trápenia? Kedy by sa mohla rozšíriť Harmincova?

Vlakom na stanicu do centra, bicyklom cez most k susedom

Text: Lucia Marcinátová

Predĺženie Saratovskej ulice, železničná stanica s názvom Lamačská brána, z projektu ktorej sa vypustilo záchytné parkovisko, či stále nerozšírená Harmincova ulica, ktorej štvorpruh hlavné mesto plánuje už od roku 2006 i cyklomost Dúbravka – Lamač. Doprava. Plány i trápenia Dúbravky. Pristavili by sme pri dopravných projektoch, ktoré sa týkajú našej mestskej časti.

„Tridsaťtisíc Dúbravčanov je ráno odrezaných od okolitého sveta. Dúbravku trápia zápchy. Doprava v Dúbravke kolabovala.“

Také boli novinové titulky, keď počas rokov 2020 aj 2019 modernizovali električkovú radiálu a obmedzili dopravu. Mnohí vtedy uviazli v kolónach - čas trávili v stojacich autách či autobusoch práve na Harmincovej ulici. Električky nejazdili, trať i cestu rozkopali a Harmincova, prístupová cesta Dúbravčanov, bola stále dvojprúdová a upchatá.

Dnes má cesta k rozšíreniu bližšie. Na februárovom mestskom zastupiteľstve schválili zámenu pozemkov medzi mestom a súkromným vlastníkom. Navrhovaná zámena pozemkov bola podľa hlavného mesta jedinou možnosťou majetkovoprávneho usporiadania pozemkov pod stavbou. Jej cieľom bolo rozšírenie Harmincovej na štvorpruh, s napojením na Lamačskú a D2. Rozšírenie ulice sa pritom rieši už od roku 2006. Vo svojom volebnom programe to mal ešte bývalý dúbravský starosta Ján Sandtner. S rozšírenou Harmincovou cestou sa počíta aj v územnom pláne mesta. Plány však brzdili nevysporiadané pozemky v hornej časti ulice.

Rozšírenie cesty aj cyklotrasa

„Najväčším problémom nerozšírenia boli pozemky,“ potvrdzuje mestský poslanec za Dúbravku Juraj Káčer. Hovorí o kolmých pásoch pozemkov pod cestou, vlastníkoch za hranicami i duplicitách.

„Rokovania boli náročné a zdĺhavé,“ dodáva starosta Martin Zaťovič. Posledný problémový pozemok sa podarilo vyriešiť na februárovom mestskom zastupiteľstve.

„Zámenou sú vysporiadané všetky pozemky,“ vraví Katarína Rajčanová, hovorkyňa hlavného mesta. „Projekt sa dostal do fázy stavebného povoľovania. Predpokladáme, že všetky právoplatné povolenia budeme mať v treťom kvartáli tohto roka.“

Mesto chce potom dokončiť projekt a obstaráť zhotoviteľa stavby. O presnom termíne začiatku prác na rozšírení cesty pred zimným štadiónom je však zatiaľ predčasné hovoriť. Podľa odhadov by sa na Harmincovej mohlo začať pracovať budúci rok a rozšírenie by mohlo byť hotové v roku 2023.

V súvislosti s Harmincovou a lokalitou Polianky má hlavné mesto v pláne aj cyklotrasu. „Cykloinfraštruktúra sa plánuje paralelne s prípravou rozšírenia Harmincovej,“ dodáva Rajčanová. Cyklotrasa by mala byť súčasťou rozšírenej Harmincovej a pokračovať má na ulicu Polianky. Hlavné mesto na jej stavbe spolupracuje s ITB Development – firmou, ktorá stojí za developerským projektom Čerešne na Poliankach.

„ITB Development zabezpečilo projekt, inžiniersku činnosť a výkup podstatnej časti pozemkov. Pre výstavbu cyklotrasy je vydané právoplatné územné rozhodnutie,“ tvrdí Jana Gajdošová, marketingová špecialistka ITB. „Aktuálne sa pracuje na projektovej dokumentácii a prebiehajú rokovania s magistrátom o výbere zhotoviteľa.“

Predĺženie Saratovskej

V súvislosti s dopravou sa dlhšie hovorí aj o predĺžení Saratovskej ulice. Vydané bolo rozhodnutie o umiestnení stavby, ktoré vo februári tohto roka predložil stavebný úrad v Devínskej Novej Vsi. Platnosť má tak do konca januára roku 2024. Predĺženie Saratovskej by pomohlo v prístupe do Borov, na diaľnicu D2 v oboch smeroch, obsluhu areálu vo Volkswagene a odbremenilo by tiež podjazd pod železnicou medzi Dúbravkou a Devínskou, kde vznikajú problémy pri prejazde nákladných áut. Mali by tu prechádzať len autá s výškou do 2,5 metra, výnimku má MHD.

Z Dúbravky vlakom

Predĺženie Saratovskej súvisí tiež so zámerom integrovanej dopravy a výstavbou novej železničnej zastávky s názvom Lamačská brána.

Trať medzi Devínskou Novou Vsou a hlavnou stanicou železnice plánujú postupne zmodernizovať. Súčasťou tejto zmeny na trati s dĺžkou asi 16 kilometrov sú i nové plánované zastávky vlaku v Bratislave. Ovplyvniť by mohli aj dopravu Dúbravčanov. Predstavou je totiž vytvoriť zastávku neďaleko Agátovej ulice s názvom Lamačská brána. Z Dúbravky by sa tak mohlo v budúcnosti cestovať vlakom napríklad na hlavnú stanicu. K zastávke integrovanej dopravy železnice chystali postaviť aj záchytné parkovisko, ustúpiť mu mali záhrady v blízkosti Agátovej.

„Parkovisko bolo z projektu vypustené, na základe odvolaní vlastníkov pozemkov,“ vysvetlila vedúca stavebného úradu Ľubica Vladovičová.

Investícia počíta so sumou asi 417 miliónov eur, pričom financovanie by malo byť kombinované – štátny rozpočet, zdroje železníc a európske fondy. Vyplýva to zo zámeru, ktorý železnice predložili na posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA).

Do roku 2025 by mali pribudnúť nové železničné zastávky Patrónka a Železná studienka, modernizovať by sa mal úsek Devínska Nová Ves a Lamač. Do roku 2030 je na pláne modernizácia úseku Lamač-hlavná stanica. Po roku 2030 by malo prísť k modernizácii hlavnej stanice, pripravovať sa má tretia koľaj a postaviť nová tunelová rúra.

Do Lamača cez most

Nevábna vyšliapaná cestička a na nej zvyšky všeličo. Za vami Ubytovňa Fortuna, nad hlavami bzučia stĺpy vysokého napätia. Neďaleko vysypané odpady, dovezené kopy plastov mimo očí verejnosti.

Kráčame po miestach, kadiaľ má viesť cyklotrasa do Lamača, podjazdom pod diaľnicou D2 smerujeme k železnici.

Ponad ňu by mali cyklisti a peši v budúcnosti prejsť plánovaným cyklomostom. Ide o projekt s v spolupráci s mestskou časťou Lamač a Bratislavským samosprávnym krajom. Ak by sa podaril, Dúbravka by už nemala byť odrezaná na cyklistickej mape.

Víziou a predstavou do budúcnosti je bezpečne prejsť bicyklom či pešo do Lamača, vydať sa napríklad na výpravu do Malých Karpát, urobiť si prechádzku s kočíkom, dostať sa z Dúbravky do práce napríklad do Lamača či Devínskej na dvoch kolesách alebo sa len tak poprechádzať po novom cyklomoste. Cyklistické spojenie na trase Bory – podchod pod železnicou – Agátová – Na vrátkach – podjazd popod diaľnicu – nový cyklomost ponad železnicu – Lamač ulica Podháj.

Cyklomost a prepojenie Lamača a Dúbravky by malo viesť miestami, kde sa aj podľa územného plánu mesta malo stavať cestné prepojenie mestských častí. Pri budovaní diaľnice sa tu preto vytvoril podjazd. Práve tadiaľto má viesť cyklotrasa. Cyklomost by mal ústiť na starú prístupovú cestu na cintorín v Lamači a ulicu Podháj. Finalizuje sa stavebné povolenie, vydáva ho stavebný úrad Lamač. Najväčším problémom bolo majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov, ktoré sa blíži k záveru. Cyklomost pre peších a cyklistov má mať dĺžku 64,60 metra a šírku 4 metre.

V súvislosti s cyklomostom mestská časť v spolupráci s magistrátom rieši aj cyklotrasy, ktoré navzájom prepoja mestské časti Devínska Nová ves, Dúbravka a Lamač s pokračovaním až do Záhorskej Bystrice.

Trasa od cyklomostu po križovatku Agátová - Dúbravčická je spracovaná ako súčasť dokumentácie pre stavebné povolenie cyklomostu a mala by vznikať súbežne s ním.

„Ďalšia trasa od križovatky Agátová – Dúbravčická až po areál Penati je spracovaná ako projektová dokumentácia pre územné rozhodnutie,“ približuje Pavel Gašparovič, vedúci Oddelenia územného rozvoja. „V súčasnosti sekcia dopravy magistrátu aktualizuje tento projekt v území pri areáli hasičského a záchranného zboru. Po dopracovaní projektovej dokumentácie a vydaní príslušných povolení sekcia dopravy magistrátu pripraví realizáciu tejto trasy. Cyklotrasa od Penaty do Borov má už vydané územné rozhodnutie, stavať ju má hlavné mesto.“

Pre peších a cyklistov dnes v podstate medzi Dúbravkou, Lamačom a Devínskou Novou Vsou neexistuje prepojenie, a to sme susedia. Snáď sa dočkáme a spoločne šliapneme do pedálov...

Vynáška

Dopravné plány

- Rozšírenie Harmincovej ulice – začiatok možno rok 2022, ukončenie 2023
- Predĺženie Saratovskej – rozhodnutie o umiestnení stavby platí do roku 2024
- Cyklomost – Dúbravka – Lamač – finišuje vysporiadanie pozemkov
- Vlakové zastávky – Lamačská brána, Patrónka, Železná studnička – okolo roku 2025

Na Poliankach plánujú hotel

V okolí Harmincovej pribudol projekt Čerešne a aj jeho pokračovanie. Developer však v tejto lokalite nekončí. Opýtali sme preto firmy ITB Development na podrobnosti. JANA GAJDOŠOVÁ, marketingová špecialistka ITB, hovorí, že vysporiadavanie pozemkov pod Harmincovou bolo aj pátraním.

Projekt Čerešne má pokračovať, ako?

V lokalite Polianky plánujeme i ďalšie etapy, ktoré budú spolu s už prvými dvoma súčasťou novej mestskej štvrte Čerešne city. Aktuálne prebieha schvaľovací proces pre etapy Čerešne Inn, Residence a Plaza. Projekt prináša benefity pre súčasných a budúcich rezidentov projektu Čerešne a všetkých obyvateľov Dúbravky.

Aké benefity získa Dúbravčan, ktorý nebýva v projekte Čerešne?

Verejné priestory poskytnú miesto pre všetkých. Bude sa tu nachádzať prvé námestie v Dúbravke s lokálnymi službami, altánkom, amfiteátrom, vodnými prvkami či streetbalom a ďalšie dve menšie námestia. Tento verejný priestor bude môcť využívať aj neďaleká škola.

Vo vizualizáciách sa objavil aj hotel.

V rýchlo rozvíjajúcom prostredí Dúbravky badáme absenciu možností ubytovania, ktoré sú aj s pribúdajúcimi biznis centrami v širšom okolí potrebné. Spomenúť môžeme lokalitu Patrónky, v ktorej sa rýchlo rozrastá biznis a IT komunita. Hotel Čerešne Inn prinesie hodnotné riešenia pre cestujúcich manažérov či návštevníkov mesta. Aj pri tejto etape uplatňujeme princípy zelene. Trend zelene je v architektúre nielen vizuálnym prvkom, ale aj dôležitou súčasťou zlepšovania životného prostredia.

Váš projekt leží blízko Harmincovej ulice. Riešite v spolupráci s mestom aj rozšírenie cesty. Ako?

Od roku 2014 ITB Development zabezpečuje z vlastných zdrojov pre mesto výkup a vysporiadanie pozemkov potrebných k revitalizácii komunikácie na plnohodnotnú štvorprúdovú cestu. Realizácia projektu si rozšírenie Harmincovej ulice nevyžaduje a naša participácia nie je ani podmienkou pre stavbu ďalších etáp Čerešní. Je to náš príspevok k rozvoju lokality. Výkup pozemkov nás doteraz stál sedem rokov práce a 550 000 eur. Bolo potrebné vypátrať a osloviť množstvo vlastníkov, absolvovať niekoľko kôl rokovaní, keďže mnohí pozemok nechceli predať alebo mali nereálnu predstavu o cene a podobne.

(lum)

Anketa: Čo považujete za najväčší dopravný problém Dúbravky, ktorý by sa mal prioritne riešiť?

Dušan Mikuláš, predseda Komisie územného rozvoja

Za najväčší dopravný problém Dúbravky z vlastnej skúsenosti považujem iba nedostatočne pripravených vodičov na cestách. Ide najmä o neznalosť dopravných predpisov alebo nevšímavosť, ktorú nezapláta na cestách ani žiadny nový semafor alebo nová dopravná značka.

Lenka Hamšíková, ART OF SLOVAKIA

Myslím si, že veľkým problémom je vjazd obrovského množstva áut do lesa nad mestskou časťou v smere na Dúbravskú hlavicu, najmä počas víkendov a sviatkov. Šoféri jazdia cez Plachého ulicu a potom súvislo parkujú lesom až po rampu. Chýba tu autobusová linka hromadnej dopravy.

Miro Pástor, poslanec

Rád by som poukázal na riešenie križovatky Pri kríži. Jednoduchá križovatka s komplikovaným riešením, nehovoriac o tom, že pri odbočovaní z ulice Pri kríži doľava na Devínsku, respektíve prejazde na Dúbravčickú, bránia vodičom vo výhľade autobusy stojace pred križovatkou a aj nelogicky postavené kontajnery.

Martin Marek, člen Komisie územného rozvoja,

Chýbajúci jasný, udržateľný dopravný koncept zohľadňujúci aj budúci predpokladaný vývoj, diskusia k nemu. Stav hierarchie jednotlivých druhov dopravy - peší, cyklista a MHD ostávajú v tieni automobilov. Dopad statickej a dynamickej dopravy na kvalitu verejného priestoru.

Tomáš Buzinger, člen legislatívno-právnej komisie

Za najväčší dopravný problém Dúbravky považujem jazdenie a parkovanie veľkého počtu vozidiel nad Plachého až po rampu na Dúbravskej hlavici. Predtým oddychové miesto sa zmenilo na vyhýbanie sa chodcov autám. Navrhoval by som informovať obyvateľov o možnostiach pešej dostupnosti k rozhladni.

Tomáš Husár, predseda komisie životného prostredia

Medzi najväčšie problémy patrí výjazd z Dúbravky cez Harmincovu. Predĺženie Saratovskej smerom na Bory a druhý dúbravský výjazd na diaľnicu by tiež veľmi odľahčili dopravu v mestskej časti. Z pohľadu šoféra mi nedáva logiku dávnejšie otočenie prednosti prejazdu cez tunel smerom do Devínskej.

Mário Borza, poslanec

Dopravu treba vnímať v dvoch rovinách. Prvá úniková cesta je cez Harmincovu, tu sú pozemky už vďaka vytrvalosti kolegov v mestskom zastupiteľstve a starostu konečne vysporiadané. Druhou trasou a témou je predĺženie Saratovskej. Tieto pozemky sú súkromné, ich odpredaj magistrátu vnímam strategicky.

Ľudia poukázali na bezpečnosť aj chýbajúce toalety

Ako ďalej na Pekníčke?

Text: Lucia Marcinátová

Ihrisko pre basketbal či prvky na športovanie pre staršie deti, dopravná dráha pre bicykle i altánok a toalety. To všetko patrilo k návrhom Dúbravčanov v súvislosti s budúcnosťou voľnočasového areálu na Pekníckej.

120 ľudí a skoro 40 rôznych návrhov, pohľadov, čo by Dúbravčania privítali na Pekníčke. V asi najznámejšom voľnočasovom areáli mestskej časti medzi ulicami Repaškého, Pekníkova a ulicou Pod záhradami. Mestská časť Bratislava-Dúbravka zbierala počas uplynulého mesiaca námety, chcela poznať názory obyvateľov.

Na konci roku 2020 tu dokončila nové hokejbalové ihrisko. Vzniklo vďaka dotácii, ktorú sa jej podarilo získať od hlavného mesta. Hokejbalové ihrisko dovtedy fungovalo v detskej zóne parku a prichádzalo často k stretom detí a športovcov. Ostala po ňom voľná asfaltová plocha. Mestská časť sa preto pýtala na názory obyvateľov.

„Za všetky názory a inšpirácie ďakujeme,“ približuje starosta Dúbravky Martin Zaťovič. „O zámeroch a plánoch v parku budeme informovať.“

Dúbravčania debatovali na sociálnej sieti, návrhy tiež posielali mailom. Dokopy sa zapojilo 120 obyvateľov. K najčastejším pripomienkam patrila bezpečnosť, zamykanie areálu, chýbajúce toalety či možnosť požičiavania športových pomôcok. Medzi návrhmi sa najviac objavovali skatepark či pumptrack, lanová dráha, workout i prvky pre staršie deti, plocha pre dopravné ihrisko, väčšie basketbalové ihrisko, priestor pre altánok a možné podujatia, ale i výsadba a zeleň.

Pumptrackovú dráhu mestská časť plánuje neďaleko na Talichovej ulici, o využití a plánoch s areálom Pekníkova bude ďalej informovať.

V roku 2019 naša mestská časť postavila na Pekníčke nové multifunkčné ihrisko na ploche 33 x 18 metrov, pri jeho vzniku pomohla aj dotácia z Úradu vlády. Neskôr ho doplnila divácka tribúna.

V areáli je tiež tenisové, hokejbalové ihrisko, priestor pre basketbal, beh, dve ihriská na petang, pingpongové stoly, súčasťou sú workoutové prvky či takzvaná kardiozóna. Revitalizáciou prešlo aj detské ihrisko. Areál má dve fontánky s pitnou vodou i takzvané hmlovisko. Býva dejiskom viacerých podujatí. K najznámejším a najnavštevovanejším patria jesenná Šarkaniáda alebo súťaž hasičských družstiev pod názvom Hasičský deň. Zo športových podujatí sa k tým najväčším zaraďujú Beh mladých Dúbravčanov či Športové hry seniorov.

Vynáška

Najčastejšie návrhy obyvateľov

- zlepšiť bezpečnosť, zamykanie areálu, toalety
- pumptrack či skatepark
- väčšie basketbalové ihrisko
- ihrisko pre staršie deti – opičia či lanová dráha
- dopravné ihrisko, dráha pre bicykle

Testovanie a očkovanie Covid-19

Mobilné odberové miesta v Dúbravke

- Mobilné odberové miesto v budove KC Fontána na Ožvoldíkovej (odber z okna). Odberné hodiny sú od pondelka do nedele od 8.00 – 17.00 (obedová prestávka 12.00 – 13.00, posledné stery pred prestávkou 11.45 a 16.45). Testovanie je zatiaľ bez objednania.
- Mobilné odberové miesto v areáli kúpaliska Rosnička na ulici M.Sch.Trnavského (kontajnerové miesto vonku) Otváracie hodiny od pondelka do nedele, od 9.00 – 18.00 (obedová prestávka 13.00 – 14.00 h). Objednať sa na testovanie môžete cez objednávkový systém na www.health.gov.sk/?ag-mom
- Mobilné odberové miesto na Agátovej 5. Ide o kontajnerové odberové miesto. K dispozícii je od pondelka do nedele. Odberné hodiny sú od 9.00 – 13.00 a 14.00 – 18.00. Objednať sa na testovanie môžete cez objednávkový systém na www.health.gov.sk/?ag-mom

Veľkokapacitné očkovacie centrum BSK

Funguje v priestoroch Národného futbalového štadióna. Prihlasovanie na očkovanie spravuje Národné centrum zdravotníckych informácií. Požiadavku na očkovanie môžete zadať cez portál <https://vakcinacia.nczisk.sk>

V čase uzávierky našich novín sa na očkovanie do veľkokapacitného centra mohli prihlásiť ľudia vo veku od 50 do 60 rokov. Očkuje sa tu vakcínou AstraZeneca.

Čakáreň na očkovanie

Štát spustil takzvanú čakáreň na očkovanie proti Covid-19. Ľudia už nemusia čakať na voľné termíny, ale registrujú sa a termín im príde, keď sa uvoľní. V čase uzávierky našich novín bola čakáreň určená pre ľudí nad 50 rokov. Očkovacia vakcína sa vyberať nedá. Registrácia prebieha na stránke <https://vakcinacia.nczisk.sk/>

Školy prijímajú žiakov prioritne podľa školských obvodov

Zápisy prváčikov online

Vybrať školu, na jej webe nájsť prihlášku a do 27. apríla ju vypísať a odoslať. Zápisy prváčikov budú aj tento rok elektronické. Od rodičov bez možnosti pripojenia na internet budú školy zbierať prihlášky na vrátnici.

Mestská časť Bratislava-Dúbravka vyhlásila zápisy prváčikov do základných škôl, ktorých je zriaďovateľom. Pre pandemickú situáciu budú podobne ako vlani prebiehať elektronicky od 19. do 27. apríla 2021.

Povinné sú pre všetky deti, ktoré do konca augusta tohto roku dovŕšia šesť rokov a aj pre tie, ktoré mali odloženú povinnú školskú dochádzku.

Zákonný zástupca na webovej stránke vybranej základnej školy alebo na stránke mestskej časti nájde prihlášku, ktorá bude pre každú školu rovnaká, a vyplní ju v online systéme. Školy budú prijímať vytlačенú a vyplnenú prihlášku i poštou, pričom dôležitý bude dátum pečiatky na obálke (najneskôr do 27. apríla). Zákonní zástupcovia detí, ktorí nemajú prístup k internetu, môžu doručiť prihlášku aj osobne na vrátnicu príslušnej základnej školy, a to v dvoch termínoch – v stredu 21. apríla od 9:00 - 12:00 a vo štvrtok 22. apríla od 13:30 - 16:00 hodiny. Odovzdávanie prihlášok prebieha bez detí.

Na zápis treba prihlásiť aj deti so špeciálnymi, výchovno-vzdelávacími potrebami. Zákonní zástupcovia takéhoto dieťaťa majú možnosť doručiť vyjadrenie príslušného zariadenia výchovného poradenstva a prevencie školy do vydania rozhodnutia o prijatí dieťaťa do základnej školy, prípadne najneskôr do 15. júna 2021.

Dúbravka má štyri základné školy, ktoré zriaďuje mestská časť a štyri, ktoré patria iným zriaďovateľom – špeciálna, dve súkromné a britská. Miestne zastupiteľstvo určilo v roku 2004 školské obvody jednotlivých škôl, upravovalo ich v roku 2015. Podľa ulíc a trvalého bydliska obyvatelia patria k jednotlivým školským obvodom - školám. Rodič môže zapísať dieťa na ktorúkoľvek základnú školu. Školy však musia prioritne prijímať žiakov podľa školských obvodov.

O prijatí dieťaťa rozhoduje riaditeľ školy a musí tak urobiť najneskôr do 15. júna. Zapísať sa musí aj dieťa, ktoré bude navštevovať školu v zahraničí, a to v škole podľa trvalého bydliska. Zápis je totiž povinný, porušenie zákonnej prihlasovacej povinnosti sa trestá ako priestupok a zákonný zástupca môže dostať pokutu.

Zápisy do materských škôl budú prebiehať tiež elektronicky, avšak počas mája. O podrobnostiach bude mestská časť informovať v apríli.

(lum)

Vynáška

Školské obvody platné pre ZŠ v Dúbravke

1. obvod – ZŠ Pri kríži Brižitská, Cabanova, Čiernohorská, Fedáková, Gallayova, Homolova, Jadranská, Kajerka, Karola Adlera, Kristy Bendovej, Martina Granca, Novodvorská, Ožvoldíkova, Pekníkova, Pod záhradami, Popovova, Pri kríži, Repašského, Štepná, Tranovského, Žatevná

2. obvod – ZŠ Nejedlého Agátová, Dražická, Dúbravčická, Drobného, Kpt. Rašu, Lysáková, Na vrátkach, Nejedlého, Pri hrubej lúke, Saratovská, Sekurisova, Trhová, Ušiakova

3. obvod – ZŠ Sokolíkova Bezekova, Bujnáková, Galbavého, Jura Hronca, Chrobáková, Jána Valašťana Dolinského, K horánskej studni, Klimkovičova, Koprivnická, Kudláková, Oskorušová, Pántikova, Plachého, Považanova, Sokolíkova, Strmé sady, Strmý bok, Švantnerova, Talichova, Tavarikova osada, Tulipánová, Vendelínska, Záhradkárska

4. obvod – ZŠ Beňovského Bagarova, Batkova, Bazovského, Beňovského, Bilíkova, Bošániho, Bullova, Červeňáková, Damborského, Hanulova, Harmincova, Húščavova, Janka Alexyho, Landauova, Lipského, Ľuda Zúbka, M. Sch. Trnavského, Nemčíkova, Polianky, Pri štadióne, Violy Valachovej.

Bikesharing rozšírili na Železnú

Na Železnej studničke vznikol začiatkom marca projekt lesného bikesharingu v Malých Karpatoch. S aktivitou prišla Rekola, systém zdieľaných ružových bicyklov v Bratislave. Ponúknuť má alternatívu k uzavretým fitness centrám a doplniť svoj klasický mestský bikesharing.

Centrálne stanovisko ružových bicyklov je na konečnej trolejbusov pod Červeným mostom. Ide o štartovací bod pre cyklovýlet cez les na Železnú studničku či ďalej do Malých Karpát.

„Keďže je cesta vyasfaltovaná a nie je sem povolený ani vjazd áut, je vhodná i pre rodiny s deťmi,“ vraví Martin Žarnovičský, hovorca Rekol. „Všetky bicykle sú vybavené prevodovkou pre jazdy do kopca a veľkým košíkom na batohy.“

Bicykel sa dá požičať po stiahnutí mobilnej aplikácie Rekola. Cena je jedno euro na 30 minút. Prevádzkovateľ hovorí o akcii na prvý mesiac zadarmo. „Platí vtedy, ak si užívateľ zvolí možnosť kúpy štandardného predplatného a platí tiež pre ostatné trasy v rámci mesta. Predplatné bude možné kedykoľvek v ďalšom období prerušiť.“

Po jazde je možné bicykle vrátiť na ktorokoľvek stanovište Rekol v rámci Bratislavy. Napríklad pri Červenom moste alebo aj v centre mesta, v Karlovej Vsi, Dúbravke, Novom Meste, Ružinove či v Petržalke.

Lesný bikesharing je na európske pomery neštandardný projekt, keďže bikesharingové systémy fungujú zväčša len v husto zastavaných územiach ako dopravný prostriedok určený na krátke vzdialenosti. Prevádzkou v Malých Karpatoch si chcú Rekolá vyskúšať záujem aj o tento netradičný typ služby.

(lum)

Podchod majú robiť do mája

Hlavné mesto pokračuje v rekonštrukcii podchodu pri Obchodnom dome Saratov. Práce postupujú a začali s montážou výťahových plošín k jednotlivým nástupiskám MHD. Rekonštrukcia by mala trvať do mája tohto roka. Zvýšiť by sa mala aj bezpečnosť v podchode. Pribudnúť má kamerový systém, ktorý bude optickou prípojkou napojený na centrálny pult ochrany mestskej polície hlavného mesta na Gunduličovej. Celkové náklady na rekonštrukciu podchodu Saratov súčasné vedenie hlavného mesta odhaduje na 391 705 eur.

Výmena smetných košov

Mestská časť sa počas marca pustila do veľkej výmeny smetných košov. Nahradila poškodené, hrdzavé zelené a žlté smetné koše. Nové koše môžu Dúbravčania nájsť v jedenástich rôznych lokalitách. Okrem klasických košov pribudli aj nové na psie exkrementy.

Dúbravčankám zaspieval z balkóna

Bola to z tých správ, ktoré „zahrejú pri srdci.“ Dúbravčanka sa podelila na sociálnej sieti so zážitkom, ktorý pripravil operný spevák, bývalý sólista opery SND Peter Oswald. Na bránu domu v blízkosti, kde býva, vyvesil odkaz: „Milé dámy, dovoľte, aby som vám zaspieval ku MDŽ o 16-tej z môjho balkóna na Saratovskej.“ Dúbravčanka nakrútila video a výnimočný kultúrny zážitok tak mohli prežiť aj ostatní. Zverejnila ho so slovami – Dúbravka nie je mestská časť, ale životný štýl. Majstrovi Oswaldovi aj touto cestou ďakujeme.

Nové koníky na dvore

Postupné obnovy detských ihrísk v mestskej časti pokračujú. Na ihrisku Materskej školy Ožvoldíkova stoja nové koníky. Počas marca nahradili staršie hracie prvky na pružine. Podobne prešlo úpravou aj detské pieskovisko v Materskej škole Nejedlého.

Odpad ku kontajnerom nepatrí

Koberec aj umývadlo, starý vianočný stromček, vysávač. To všetko sa dalo nájsť pri kontajneroch na triedený odpad pred zbrojnicou na Žatevnej. Oddelenie životného prostredia nelegálne uložené smeti uprace a námestíčko pre zbrojnicou opäť vyzerá čisto. No nie nadiho.... Financie a čas pracovníkov v teréne, ktorý venujú neustálemu upratovaniu tohto miesta, by mohli investovať do viacerých miest a lokalít. Ukladanie odpadu mimo kontajnerov je zakázané v zmysle všeobecne záväzných nariadení.

Nové bránky pre ihrisko

Mestská časť pokračuje aj v úpravách športovísk v Dúbravke. Na ihrisku za Materskou školou Cabanova osadila počas marca nové bránky pre futbalistov či hokejistov z okolia. Bránky sú vybavené aj závažím proti prevráteniu.

Technika putovala školákom

Komisia školstva a Komisia sociálno-zdravotná a bytová mestskej časti ďakujú darcom, ktorí v rámci zbierky Hľadáme techniku pre deti bez techniky, prispeli tabletmi a počítačmi na vzdelávanie detí, ktoré nemali možnosť online vyučovania pri dištančnej forme. Od darcov mestská časť získala takmer novú techniku, ktorá už putovala deťom základných škôl. Išlo o štyri notebooky, jeden stolový počítač a tri tablety. Žiaci druhého stupňa sa učia dištančne od októbra minulého roka. Za podporu ďakujeme.

Opravy výtlkov sa začali

Po zime sa opäť rozbehli práce v teréne. Na cestách v mestskej časti prebieha oprava výtlkov. Prvými lokalitami boli ulice Pekníkova a Nejedlého. Postupe budú oprava pokračovať na ďalších komunikáciách po Dúbravke. Pre bezpečnejšiu a plynulejšiu jazdu.

Centrum voľného času učí aj mení priestory

Klokan učí, tvorí, súťaží

Text: CVČ Klokan

Centrum voľného času Klokan na Batkovej ulici je síce zatvorené už od zimných prázdnin, ale pracuje aj za zatvorenými dverami. Vnútorne priestory premieňa na pekné ateliéry, vonkajšie priestory začína pretvárať na mládežnícku a športovo-oddychovú zónu a v telocvičniach pribudla nová horolezecká stena.

Počas zatvorenia Centra voľného času Klokan prebehli dve výtvarné súťaže Vianočná ozdoba a Valentínske srdiečko, a tiež tanečná súťaž. Do súťaže Vianočná ozdoba sa prihlásilo 130 diel. Odborná porota pod vedením sochára Milana Lukáča a Lindy Lukáčovej vybrali ocenené práce. Ceny virtuálne odovzdali námestníčka primátora Zdenka Zaťovičová a starosta Dúbravky Martin Zaťovič, ktorí mali nad súťažou i záštitu.

Vo februári prebehla tiež celoštátna geografická olympiáda. Počas zatvorenia centra fungujú dištančne krúžky - výtvarný, fotografický, jazykový, keramika, spev, tanec či gitara. Aj v tomto období sa môžete zapísať do online krúžkov, ktoré sa po ukončení pandemických opatrení otvorí verejnosť. Športové krúžky boli pre pandémiu pozastavené. Tak ako každý rok pripravujeme na leto skvelú ponuku táborov. Viac informácií nájdete na nasej webovej stránke: www.kruzky.eu.

Vážime si, že sa deti (aj rodičia a učitelia) zúčastňujú online súťaží. Všetkým ďakujeme za záujem a podporu.

Vynáška

Kontakt

Centrum voľného času Klokan

Batkova 2, 841 01 Bratislava

tel. 0911 392 678,

email: cvcklokan@gmail.com

web: www.kruzky.eu

Mestská časť pripravuje kvetinovú novinku – letné záhony

Kvietky prekvapujú postupne

Text: Lucia Marcinátová

Možno by sa dal podľa nich nastavovať kalendár, alebo vyhodnocovať príchod jari či intenzita zimy. Záhony kvietkov v Dúbravke. Tešia pri kostole, na pešej zóne, pri sochách či pamätníkoch.

Tento rok vykukli trošku skôr. Prvé kvety z trávy sa objavili už vo februári a každým dňom pribúdali ďalšie. Záhony cibuľovín na rôznych miestach Dúbravky kvitnú už štvrtý rok na etapy. Prekvapia i potešia zároveň vo viac než 15 lokalitách mestskej časti.

Mestská časť Dúbravka začala s výsadbou cibuľových zmesí na jeseň 2017. Prvé kvietky mohli Dúbravčania vidieť skoro na jar 2018. Odvtedy pokračuje a výsadbu rozširuje.

Najskôr krókusy, neskôr tulipány

Zmesky cibuľovín sú špeciálne namiešané tak, aby bol kvitnúci efekt zaujímavý a trval čo najdlhšie. Záhony kvitnú dva až tri mesiace postupne po jednotlivých druhoch. Prvé tešia krókusy rôznych farieb, potom botanické tulipány a neskôr drobné cibuľoviny ako puškinie, modrice a botanické narcisky. Nasledujú vysoké tulipány, narcisy a kvitnutie dokončujú okrasné cesnaky.

Krókusy bolo vidieť ako prvé pri frekventovanej Harmincovej ulici. Onedlho zakvitli aj na Žatevnej pod miestnym úradom. Na pešej zóne na Bazovského žiaria narcisy, podobne ako pri Eagles pube na Nemčikovej. Tulipány sa ukázali neskôr v záhonoch v Parku Družba, pri Kostole Ducha Svätého a na ulici Janka Alexyho a drobné cibuľoviny pred Domom kultúry Dúbravka. Kvietky sa objavili tiež v trávnikoch pri sochách a pamätníkoch.

Novinka pri vstupe do Dúbravky

„Myšlienka sa osvedčila a vlani na jeseň sa k podobnej výsadbe cibuľovín pridalo aj hlavné mesto,“ hovorí Mária Smiešková, vedúca Oddelenia životného prostredia. Magistrát sadil kvietky i v Dúbravke

na troch miestach – v trojuholníku zelene na Agátovej v smere do Devínskej Novej Vsi, na ulici Janka Alexyho pod Domom kultúry Dúbravka a na Talichovej pri Zlatej lipe.

Dokopy zakvitne počas tejto jari takmer 1000 metrov štvorcových cibuľových záhonov. Mestská časť pripravuje aj novinku - letné kvitnúce cibuľoviny a lúčne kvety. Celkovo pôjde o 400 metrov štvorcových nových, kvitnúcich záhonov. Budú sa sadiť počas tejto jari.

Dúbravčania sa tak môžu v teplejších mesiacoch tešiť na výrazné, vysoké ľalie. Takéto záhony budú aj v ďalších lokalitách – park Pekníkova, pri zastávke MHD Štepná, pri bývalej sobášnej sieni, Kostole Ducha Svätého a pri fontáne na Bazovského.

Počas vegetačného obdobia kvitne v Dúbravke pri dome kultúry a pri mestskom úrade aj 12 samoza-vlažovacích kvetináčov s kvetinovou výsadbou.

Vynáška:

Záhony cibuľovín v Dúbravke:

Harmincova ulica – neďaleko štadióna

Nemčíkova, Damborského

Kostol Ducha Svätého

Kostol Ducha Svätého

pri zastávke autobusu MHD

Dom kultúry Dúbravka

Pod budovou miestneho

úradu - Žatevná 4

Janka Alexyho – smer na Lamač

Pešia zóna Bazovského, Landauova

Park Družba - pri soche Bagara

Zatraktívnenie okolia pri pamätníkoch

Jadranská pri pamätníkoch

Kpt. Rašu – socha Tri dievčatá

Vendelínska - pamätník (pod školou)

M.Sch.Trnavského – pri evanjelickom dome, pri sochách Družičky

Homolova – pri diele „Pozdrav vesmíru“

Nemčíkova - socha Dievča s knihou pri Eagles pube

Letné kvitnúce cibul'oviny

Repašského popri parku Pekníkova

pri zastávke MHD Štepná

pri bývalej sobášnej sieni – Evanjelický zborový dom

pri Kostole Ducha Svätého

pri fontáne na Bazovského

Talichova križovatka

Pod záhradami - námestíčko

Hlavné mesto má dodať hnedý kontajner

Požiadajte o nádobu na bioodpad

Jarné práce v predzáhradke, hrabanie listov. Biologický odpad zo zelene bytových domov by nemal končiť v komunálnom odpade.

Trávnik okolo domu, záhrada prislúchajúca k paneláku. Často sa o zeleň starajú vlastníci alebo správcovia bytového domu a často tento „záhradný“ odpad končí v nádobách na zmiešaný komunálny odpad.

Po novom by to tak už nemuselo byť. Podľa novely zákona by mesto malo dodať vlastníkom bytových domov nádoby na triedený zber biologicky rozložiteľného odpadu.

V minulosti vlastníci alebo správcovia záujem o takúto zbernú nádobu hlásili, teraz by ju mesto malo dodávať a nádoby zbierať od marca do novembra.

Aktuálna vyhláška hovorí: „Obec má povinnosť, v prípade Bratislavy je povinnou obcou hlavné mesto, zabezpečiť, ak ide o komplexnú bytovú výstavbu s pozemkom so zeleňou alebo záhradou, ktorý je vo vlastníctve vlastníka bytového domu alebo bytu, aby každá komplexná bytová výstavba alebo domácnosť mala buď kompostovací zásobník alebo hnedú zbernú nádobu. Vlastník alebo správca si môže vybrať.“

V prípade, že správcovia bytových domov alebo vlastníci od mesta zbernú nádobu nedostali, môžu o ňu požiadať mailom - zivotneprostredie@bratislava.sk.

(lum)

Chátrajúca budova na Ulici kpt. Rašu bude slúžiť seniorom

Ruinu premenia na domov

Text: Lucia Marcinátová

„Opäť to vylomili a namiesto škôl, ktoré sú teraz zatvorené tam chodia,“ hlásili nám obyvatelia z okolia. Chodia popíjať, fajčiť, stretávať sa... A nechodia len oni. Opustený objekt na Ulici kpt. Rašu je miestom rôznych nevítaných návštevníkov a hoci ho mestská časť opakovane uzatvárala, „spravili“ si iné cesty...

Vypálená, zničená a najmä nebezpečná. Taká je už dlhší čas budova na Ulici kpt. Rašu v centre Dúbravky. Zmeniť by sa to malo postupne do dvoch rokov.

Na jeseň minulého roku dúbravskí poslanci odsúhlasili prenájom objektu spoločnosti Bormed, na poslednom miestnom zastupiteľstve už spoločnosť predstavila štúdiu prestavby.

Chátrajúca budova by sa mala premeniť na átriový prízemný komplex - sociálne zariadenie pre približne 60 seniorov. Stavať chcú na etapy.

Budova aj okolie

„Spoločne s architektom sme pripravili koncept, zámerne sme pri stavbe nešli do výšky,“ približoval Andrej Lendel za spoločnosť Bormed. „Chceme urobiť niečo v symbióze s okolím.“

Dodáva, že v rámci projektu uvažujú napríklad o zelenej streche, úprave okolia, parku, blízkeho bývalého ihriska. Spoločnosť Bormed bude teraz o štúdiu rokovať s magistrátom.

Premenu objektu a celého dvora plánujú postupne. Má ísť o rekonštrukciu súčasnej schátranej budovy a dostavbu 12 izieb so sociálnych zariadením. Investíciu odhadujú na približne 2,1 milióna eur. Súčasťou zariadenia majú byť aj spoločenské priestory, priestory pre fyzioterapeutov a cvičenie, kaplnka, kuchynky či zázemie.

V rámci projektu navrhujú aj parkovacie miesta. „Bez nich by sa to nedalo skolaudovať,“ dodal Lendel. Spreádzkovanie samotného zariadenia závisí podľa neho od povoľovacích procesov. Fungovať by malo začať do dvoch rokov.

Spoločnosť Bormed má objekt prenájatý od mestskej časti na 30 rokov, za prenájom majú ročne platiť 66-tisíc eur. Sociálne služby spoločnosť poskytuje viac než 20 rokov, 15 rokov v Borinke a aktuálne siedmy rok v Záhorskej Bystrici v Domove pre seniorov Gerion.

Materská škola aj červený kríž

Príbeh premeny chátrajúcej budovy siaha do roku 2015. Súčasný vedenie mestskej časti sa rozhodlo, že budovu, v ktorej v minulosti fungovala aj materská škola, získa, aby riešila jej budúcnosť. Budova mala totiž viacerých vlastníkov, čo komplikovalo obnovu i starostlivosť o ňu.

„Rokovali sme so spoluvlastníkmi, nakoniec prišlo k dohode,“ priblížil starosta Dúbravky Martin Zatošovič. „Dve pätiny vlastnil Slovenský červený kríž a zvyšok patrilo ministerstvu vnútra.“

Dúbravskí poslanci potom schválili odkúpenie podielu od Slovenského červeného kríža za 12-tisíc eur a zmenu s ministerstvom vnútra. Za časť objektu na Ulici kpt. Rašu ministerstvo dostalo telocvičňu v škole na Bilikovej. Budovu aj tak ministerstvo vlastní, šlo tak iba o scelenie majetku rezortu.

Zámena s ministerstvom sa však pre legislatívne kroky a postupy ťahala, budovu do svojej správy Dúbravka získala až na jeseň roku 2017.

Mestská časť potom začala s čistením objektu, záhrady, areálu a následne jeho uzavretím pred nevitnými návštevníkmi. Budovu využívali na výcvik psov členovia Bratislavskej kynologickej záchrannárskej brigády. Štvornohých záchranárov učili v ruinách napríklad aj to, ako hľadať nezvestných.

V roku 2019 mestská časť zbierala podnety, nápady, námety, akú zmenu by si Dúbravčania želali v súvislosti s chátrajúcou budovou. Z ankety a prieskumu v teréne vyplynulo, že zničený objekt by mal dostať sociálne využitie.

Devínska Kobyla je okrem bohatej fauny aj kráľovstvom živočíšnej rozmanitosti

Tisíce rôznych druhov motýľov aj chrobákov, užovky aj zelené jašterice

Dodnes nepoznáme všetky druhy živočíchov, ktoré žijú na Devínskej Kobyle, ale sú ich tisíce, možno až milióny – väčšina z nich patrí medzi článkonožce a hmyz. Viete o tom, že tu žije viac než tisícpäťsto rôznych druhov chrobákov a viac než sto druhov vtákov?

V minulom čísle sme písali o nesmiernej rôznorodosti rastlínstva v okolí Dúbravky, ale bohatosťou druhov nezaostáva ani zoologická zložka Devínskej Kobyle a jej okolia. Hmyz, ktorý má dnes svoje kráľovstvo na celej planéte, upúta nielen množstvom, ale aj výskytom chránených a ohrozených druhov.

Z Devínskej Kobyle poznáme viac ako 750 tisíc druhov, hoci podaktoré odhady sa šplhajú až k miliónom.

Pavúky, motýle, chrobáky

Zo skupiny pavúkov (Aranea) je na tomto území potvrdených až 320 druhov. Z motýľov (Lepidoptera) sa doposiaľ na území Devínskej Kobyly zistilo 1663 druhov, čo je 42,23 percent počtu druhov registrovaných v rámci celého Slovenska. Chrobáky (Coleoptera) na základe doterajších výskumov prezentujú pozoruhodný počet - 1507 druhov. Nechýba nápadný fúzač veľký (Cerambix certo), roháč obyčajný (Lucanus cervus), udáva sa aj populárny, výnimočne krásny a variabilný fúzač alpský (Rosalia alpina).

Najkrajšia je jašterica zelená

Aj plazov (Reptilia) je neúrekom. Okrem bežnej užovky obyčajnej a užovky fŕkanej nie je zriedkavý ani náš najväčší plaz užovka stromová (Elaphe longissima), užovka hladká (Coronella austriace) s podobnou kľukatou kresbou ako jedovatá vretenica (tej sa v Bratislave nemusíme obávať) a žiaľ, dopláca na to aj životom. Z jašteríc je najkrajšia jašterica zelená (Lacerta viridis) - jej samček má v čase párenia azúrovomodro sfarbené podhrdlie. Zúryo sa bije o samičku, pričom často príde o chvost.

Včeláriky, rybáriky, výr a sokol

Vtáky (Aves) prezentuje 119 druhov, z nich aj také skvosty ako sú včeláriky zlaté (Merops apiaster), rybáriky riečne (Alcedo atthis), výr skalný (Bubo bubo), sokol rároh (Falco cherruy), skaliar pestrý (Monticola saxatilis), atď. Rozsiahle lesy Devínskej Kobyly sú bohaté na srnčiu, menej na jeleniu zver. Na celom území Devínskej Kobyly je rozšírená sviňa divá (Sus scrofa), z dravcov líška obyčajná (vulpes vulpes) a iné druhy.

Podľa publikácie Kronika Dúbravky a iné spracoval Ľubo Navrátil

Foto: Štefan Meszároš

a Ľubo Navrátil

Šidlo obrovské (Anax imperator), tento „vládca povetria“ nad naším vodstvom, patrí medzi naše najväčšie domáce vážky. Počas teplých letných dní lietajú samčekovia neúnavne celé hodiny nad vodnou hladinou. Na území národného parku sa šidlo obrovské vyskytuje hojne najmä v časti Lobau, v iných oblastiach je vzácnnejším druhom.

Bystruška vráskavá (Carabus intricatus) vďaka svojej schopnosti loviť aj na stromoch prekonáva zvislé bariéry a preniká aj do záhrad blízko stredu mesta, kde je často hojnejšia ako vo voľnej prírode. Podľa niektorých zdrojov jej najobľúbenejšou potravou sú bezulitné slimáky ktoré loví v noci.

Rak riavový (Astacus torrentium) bol od začiatku 70. rokov 20. storočia do druhej polovice 80. rokov u nás nezvestný. Nájdený bol až v roku 1985 v Dunaji pri Bratislave, kde sa zrejme dostal z Vydrice. Odvtedy bol zistený asi v 15 malokarpatských potokoch.

Užovka stromová (*Elaphe longissima*) je najväčší had na Slovensku. Niektoré exempláre merajú vyše 150 cm. Telo je štíhle, svalnaté. V strede tela je 23 radov šupín, ostatné užovky ich majú spravidla iba 19. Brušné štítiky (220 – 230) sú po stranách ohnuté do výšky a utvárajú hranu, ktorá im umožňuje liezť aj po stromoch.

Slimák stepný (*Helicella obvia*) patrí medzi bezstavovce a ulitníky. Dosahuje veľkosť okolo 15 milimetrov. Dobre znáša suché prostredie. Často ho môžeme nájsť na lúkach, pri okrajoch ciest a železníc. Živí sa rastlinnou potravou.

Jašterica zelená (*Lacerta viridis*) je naša najväčšia a jedna z najkrajších jašteríc. V oblastiach jej výskytu je jašterica zelená pre svoju veľkosť a dravosť dôležitým predátorom. Tieto teplomilné jašterice sú pre krásne až exoticky sfarbené. Ako jedna z mála jašteríc dokáže šplhať po stromoch. Je aktívna cez deň, v letných mesiacoch dopoludnia a navečer. V suchých obdobiach sa aktivita jašteríc znižuje.

Klinovka čiernonohá (*Onychogomphus forcipatus*). Larvy žijú na koreňoch vo vode alebo zahrabané v dne. Liahnutie prebieha na vegetácii alebo na brehu. Imága lietajú popri vodnom toku, vajčka kladú do vody. Na Slovensku patrí medzi zriedkavý druh, v červenom zozname je zaradený medzi zraniteľné.

Nosorožek obyčajný (*Oryctes nasicornis*) je druh z čeľade skarabeusovitá. Vyvíja sa v stromovom trúchle. Žije v dubových lesoch. Je to nočný druh žijúci od mája do júla. Aj jeho bizarný tvar naznačuje osobitné postavenie nosorožeka medzi našimi chrobákmi. Dorastá až do 50 mm dĺžky a je veľmi zavalitý. Samček je kvôli svojmu dlhému rohovitému, dozadu ohnutému výrastku na hlave nezameniteľný s inými našimi druhmi chrobákov. Štít samčeka je v zadnej časti tiež nápadne vyhnutý smerom dopredu. Nosorožek obyčajný je zaradený medzi chránené druhy národného významu a jeho spoločenská hodnota bola stanovená na 230 €.

Vidlochvost feniklový (*Papilio machaon* L., 1758) obýva lúčne ekosystémy, polia, okraje viníc i horské lúky v subalpínskej oblasti. Zasahuje i vysoko do hôr. Vyskytuje sa na lúkach od nížin až do alpínskeho stupňa. Nájdeme ho takmer všade, vrátane ciest, záhrad i námestí miest, kde niekedy zalieta v čase vrcholného leta – hlavne v teplých rokoch. Často poletuje i na rúbaniach, hlavne v zmiešaných lesoch, prevažne v stredných a nižších polohách.

Roháč obyčajný (*Lucanus cervus*) žije v starých listnatých, hlavne dubových lesoch. Dospelé jedince sa objavujú v máji až začiatkom júna. K páreniu dochádza za teplých večerov. Samčeka využívajú v dobe párenia veľké hryzadlá pri súbojoch o samičky.

Koza domáca (*Capra aegagrus hircus*) je vynikajúce pastevné zviera, dokáže spásť aj mnohé buriny a bodliaky, ktoré ostatné druhy hospodárskych zvierat nechávajú nedotknuté. Spásajú aj väčšie i menšie náletové dreviny, čím významne ovplyvňujú kvalitu pasienkov. Oproti ovciam má dobre vyvinutý orientačný zmysel, preto sa do stád oviec zaraďuje koza, ktorá dokáže stádo doviesť z pasienka domov. V čase kotenia slúžia kozy aj ako dojky pre jahňatá.

Dúhovec menší (*Apatura ilia* Denis & Schiffermüller, 1775) - Motýle sú výborní a rýchli letci, pomerne často môžeme zastihnúť samce ako sajú na vlhkej pôde, na hniúcich a rozkladajúcich sa organických zvyškoch a v okolí mlák, kde sa niekedy sústreďujú vo veľkých počtoch. Samice opúšťajú koruny stromov menej často ako samce.

Plch lesný alebo staršie plch hôrny (*Dryomys nitedula*) je drobný hlodavec z čeľade plchovitých. Môžeme ho zastihnúť i v záhradách a parkoch. Je to typický nočný tvor. Staví si si guľovité hniezdo o

priemere 25-30 centimetrov. Zimu prespáva v podzemných dutinách, koreňoch stromů v hĺbke 30-60 centimetrov.

Babôčka bodliaková (*Vanessa cardui* Linnaeus, 1758), svetobežník a migrant patrí medzi ťažné motýle. Do čeľade babôčkovitých patria naše najpestrejšie a veľmi hojne sa vyskytujúce druhy, ktoré môžeme nájsť od skorej jari až do neskorej jesene. Lietajú v záhradách, v parkoch, pri cestách, na poliach, v nížinách i vysoko v horách.

Vážka ploská (*Libellula depressa*) patrí k najstarším živočíšnym skupinám žijúcim na našej planéte (300 miliónov rokov), má štyri tenké, blanité krídla, každé je upnuté na samostatný sval, má silné kusadlá, ktorými svoju potravu drví a požiera – napríklad iné bezstavovce. Nohy sú slabé a slúžia k prichyteniu sa na rastlinu alebo uchopeniu koristi počas letu. Aby mohla lietať, jej telo musí byť nahriate na minimálne 12 stupňov C, natáčaním krídiel a zadočka k slnku si zabezpečuje termoreguláciu tela na potrebnú teplotu. Mávaním krídiel dosahuje 20 – 40 kmitov za sekundu, vajíčka kladie počas letu do vody.

Zajac poľný (*Lepus europeus*) je v poľnohospodárskych oblastiach častejší ako v lesoch; no v poslednom čase sa jeho stavy v súvislosti s intenzifikáciou poľnohospodárstva veľmi znížili. Vďaka veľkej rozmnožovacej schopnosti a spôsobu života v kultúrnej krajine zatiaľ prežil prenasledovanie dravcami aj človekom, smrťou automobilovú dopravu, vyrušovanie voľne pobežujúcich psov a zmeny životného prostredia spôsobené intenzifikáciou poľnohospodárstva. Či sa mu to podarí aj v budúcnosti, závisí od ochrany, ktorá sa mu poskytne.

Modlivka zelená (*Mantis religiosa*, hnedá forma) je štíhly hmyz väčších rozmerov, silne adaptovaný na predáciu. Lovia hlavne hmyz, ale ázijský druh *Hierodula tenuidentata* loví aj ryby. Pred kopuláciou sa samec opatrne (často celé hodiny) približuje k samici a po kopulácii sa snaží veľmi rýchlo vzdialiť, no aj tak sa niekedy stáva korisťou väčšej samice. Stáva sa však, že samec zožerie samicu.

Sviňa divá (*Sus scrofa*) obýva rôzne habitaty, uprednostňuje listnaté a zmiešané lesy. Diviak je všežravec, živí sa rozmanitou potravou, rýchlo behá a vynikajúco pláva. Dĺžka tela je 1 až 2 metre, chvost meria 15 až 30 centimetrov. Hmotnosť samca je spravidla 50 až 190 kilogramov, hmotnosť samice 35 až 160 kilogramov. V niektorých oblastiach majú samce hmotnosť aj 350 kilogramov. Sfarbenie kolíše od čiernej cez červenohnedú po svetlohnedú, mláďatá majú typické pruhy, samce majú vyčnievajúce očné zuby (kly). Samec (kanec) je samotár, k čriede samíc sa pridáva najmä v období rozmnožovania.

Paleopieskovisko na Sandbergu – pod vrstvami piesku sú ukryté reliéfy druhohorných amonitov, kosta treťohorného tuleňa aj štvrtohorného nosorožca srstnatého.

Dúbravský minisprievodca po sochách vo verejnom priestore

Objavená Kaplnka, ukrytý pomník aj Rigeleho dielo

Posielajú nám fotky, objavujú sa spomienky, príbehy aj poďakovania. Seriál o sochách zaujal nášiel čitateľov. Aj preto sme sa v ňom rozhodli pokračovať. Dnes predstavíme i staršie diela, pamätihodnosti mestskej časti. Často sa aj my pri dokumentovaní diel prekvapíme, dielo objavíme, kde by sme ho možno nečakali. Pri hľadaní Kaplnky od Andreja Rudavského sme napríklad stretli speváčku Katku Feldek, ktorú udivilo, že dielo známeho umelca je súčasťou objektu, v ktorom „pôsobí“ – učí. Hľadanie

sochy tak spríjemnil rozhovor nielen o výtvarných dielach. Podobne s príbehom sa viažu aj ďalšie diela. Napríklad, vojak v objatí anjela na Jadranskej ulici je dielom známeho bratislavského sochára Alojza Rigeleho či neďaleký Florián, patrón hasičov, ktorý je stvárnený ako rímsky vojak v typickom rímskom odeve. Sochu v Dúbravke postavili po požiari na ochranu dediny. Príjemné čítanie, objavovanie v novínach i na uliciach v Dúbravke...

Reliéf

autor: Ferdinand Bollo a Dušan Kuzma, rok: 1986

miesto: Hanulova 1 (oproti Domu služieb)

Patrí možno k najväčším dielam vo verejnom priestore. Má dĺžku až trinásť metrov, šírku tri a je z keramiky. Reliéf, dielo však chátra spolu s objektom, ktorého je súčasťou. Reč je o keramickom diele na „Skleníku“, budove oproti Domu služieb pri zastávke Damborského. Roky je opustená, slúži iba pre nevitáných návštevníkov, pomaly sa rozpadáva.

Autorom diela z keramiky z roku 1981 je Rastislav Majdlen. Veľké dielo v hnedých odtieňoch na sklenenej fasáde poňal mozaikovo, abstraktne. Výtvarník je známy aj knižnou tvorbou obálok či ilustráciami.

Dúbravčania budovu nazývajú pre jej sklenenú fasádu Skleník. V roku 2012 sa objavil zámer prestavať tento starší obchodný dom na bytovku so 112 menšími bytmi a 18 podlažiami. Vysoká veža nezískala potrebné povolenia, územný plán tu totiž umožňuje občiansku vybavenosť celomestského a nadmestského významu. Aktuálne stavebný úrad neevидуje žiadny zámer na prestavbu budovy.

Kaplnka

autor: Andrej Rudavský, rok: 1974

miesto: Beňovského 1 (átrium ZŠ Beňovského)

Najskôr sme obišli celú školu, prezreli rohy nádvorí, preliezli plot, preskúmali ihrisko. Pátrali i podľa GPS navigácie...Nenašli. Odpoveď nakoniec dala riaditeľka Základnej školy Beňovského Viera Karovičová. Sochy sa dajú nájsť v jej átriu vo vnútri.

V škole je tak Kaplnka. Taký názov nesú nerezové diela známeho slovenského maliara, sochára, keramikára Andreja Rudavského.

Umelca poznáme ako výrazného sochára druhej polovice 20. storočia. Študoval na umelecko-priemyslových školách v Bratislave a v Prahe, potom sa v našom hlavnom meste usadil. Bol jedným zo zakladateľov legendárnej Skupiny Mikuláša Galandu (1957) a aj Sochárskeho sympózia vo Vyšných Ružbachoch (1965). V 70. rokoch 20. storočia sa začal venovať aj maľbe.

Inšpirácie hľadal medzi ľudovými, historickými aj kresťanskými motívmi. Aj v priestoroch základnej školy rozoznávame preto kaplnku...

Kaplnka 2

autor: Andrej Rudavský, rok: 1970

miesto: Bagarova 20 (átrium ZUŠ Batkova)

Aj dokumentovanie tejto sochy bolo pátraním. V čase zatvorenia Základnej umeleckej školy na Batkovej sme mali šťastie stretnúť dievčatá z Centra voľného času Klokan na dvore opravovať, upravovať pomôcky. Dielo Kaplnka sme tak mohli nafotiť. Zamestnankyne z Klokanu ostali prekvapené, že ide o sochy Andreja Rudavského. Kovové dielo tu stojí od roku 1970, teda ešte skôr než kovová Kaplnka umelca na neďalekej Základnej škole Beňovského.

Plechové diela v átriu ZUŠky sú na sokli a pri našej návšteve ich farbu a atmosféru dotvárali slnečné lúče. Priestranstvo využívajú len umelci školy pri podujatiach či nácvikoch.

Andrej Rudavský bol významný slovenský keramikár, sochár a maliar. Patril k zakladateľom legendárnej Skupiny Mikuláša Galandu (1957) a aj Sochárskeho sympózia vo Vyšných Ružbachoch (1965). V 70. rokoch 20. storočia sa začal venovať aj maľbe.

Podobné jeho sochárskej Kaplnky sa dajú nájsť aj v susednej Karlovej Vsi.

Stĺp Panny Márie

autor: neznámy, rok: 1865

miesto: M. Sch. Trnavského pri trati

Veľa sa o ňom hovorilo počas modernizácie dúbavsko-karlovej radiály. Stojí totiž pri trati a pre stavebné práce v jeho tesnej blízkosti ho bolo treba chrániť. Stĺp Panny Márie v kovovej ohrádke na rušnej ulici Mikuláša Schneidera-Trnavského. Socha je z kameňa a Panna Mária je na nej stvárnená ako mladé dievča zahalené v plášti. Stĺp nechal postaviť v roku 1865 Jozef Rusznýk, vtedajší farár v Dúbavke, ako vďaka za ochranu počas epidémie moru.

„Socha je postavená na valcovitom stĺpe, osadenom do hranolovitého podstavca,“ dodáva etnografka Jana Hamšíková z Mestského ústavu ochrany pamiatok Bratislava. „Na podstavci je umiestnená mramorová nápisová doska s vyrytým textom: „Pojte ke mne zarmucene a ja vas poteším L. P 1865“.

Stĺp je pamätihodnosťou mestskej časti, renovovaný bol v roku 1906 a reštaurovaný v roku 2002-2003.

Kamenný kríž

autor: neznámy, rok: 1808

miesto: spojnica Jadranská - Brižitská

Stojí na spojnici Jadranskej a Brižitskej ulice oproti bývalému Kinu Odboj a pripomína prvého farára v Dúbravke. Kamenný kríž na vysokom podstavci v tvare hranola. Postavili ho Dúbravčania v roku 1808 ako poďakovanie za vznik farnosti.

Dúbravka totiž do roku 1807 nemala samostatnú farnosť, bola filiálkou Devína. Prvým dúbravským farárom bol Ignacius Navrátil.

V roku 1943 kríž v obci obnovili, pri prechode frontu druhej svetovej vojny v roku 1945 bol však zničený. O rok neskôr postavili na jeho miesto nový kameninový, vybudovaný z milodarov. Po poslednej obnove po roku 2014 bol vytesaný nápis nahradený novým plastickým. Na tom, zrejme omylom z dôvodu zlej čitateľnosti pôvodnejšieho, nahradili letopočet 1808 rokom 1865.

Na podstavci kríža sa dá čítať text: „A vy všetci, ktorí idete po ceste, pozorujte a vidte, či je bolesť ako bolesť moja...“

Socha sv. Floriána

autor: neznámy, rok: neznámy

miesto: Jadranská ulica

Nájdete ho v páse zelene na Jadranskej ulici. Svätého Floriána, patróna hasičov. Kamennú sochu postavili v Dúbravke po požiari na ochranu dediny. Florián je na nej zobrazený ako rímsky vojak v typickom rímskom odeve s charakteristickými prvkami – sandále, šaty, prilba, pláštenka a zástava. V pravej ruke drží drevený džbán, z ktorého leje vodu na horiaci dom.

„Socha na kamennom hranolovitom podstavci je spracovaná podľa tradičnej ikonografie. Svätý Florián je ochranca pred požiarom, ale aj pred veľkou vodou a aj ďalšími pohromami, preto jeho sochy sú súčasťou verejných priestorov všetkých obcí,“ upresnila etnografka Jana Hamšíková z Mestského ústavu ochrany pamiatok Bratislava.

Okolo sochy vidieť železnú ohrádku, v jej okolí však nevidieť žiadnu tabuľku alebo záznam s dátumom, kedy sochu postavili. Dozvedáme sa len, že ju obnovili v roku 2001.

Socha sv. Vendelína

autor: neznámy, rok: 1928 (obnova)

miesto: Vendelínska ulica

Nenápadná, obklopená zeleňou v blízkosti Spojenej školy Dolinského. Socha sv. Vendelína, patróna pastierov a sádov. Dúbravka bola totiž kedysi miestom, kde bolo veľa ovocných sádov, najmä čerešňových, a taktiež veľa pasienkov.

Nie je známe, kedy presne bola socha odhalená, obnovená však bola v roku 1928 a podľa starších fotografií vyzerala inak. Chránila ju kovová strieška v tvare poloblúka.

„Socha je barokovou plastikou pravdepodobne z konca 18. storočia,“ dodáva etnografka Jana Hamšíková z Mestského ústavu ochrany pamiatok Bratislava. Svätý Vendelín tu stojí na hranolovitom stĺpe, pri nohách má ovečku, v ruke palicu a na pleci pastiersku torbu. Na podstavci sochy sa zachovala tabuľka z čias obnovy v roku 1928.

Sochu v roku 1970 umiestnili do areálu dúbravskej fary, v roku 1993 zrekonštruovali a našli jej miesto na Vendelínskej ulici.

Pomník padlým hrdinom

autor: Alojz RigelE, rok: 1928

miesto: Jadranská ulica

Podobne ako svätý Florián, aj Pomník padlým v 1. svetovej vojne stojí v zelenom medziulicovom páse na Jadranskej. Odhalili ho v roku 1928, vysoký je 280 centrimetrov a je dielom známeho bratislavského sochára Alojza Rigeleho. Hranolovitý podstavec má na čelnej strane tabuľu so 40 menami a fotografiami padlých Dúbravčanov v rokoch 1914 – 1918. Dá sa všimnúť, že veľa mien má koncovku ič, čo súvisí s tým, že v Dúbravke žilo veľa Chorvátov.

Na podstavci z umelého kameňa je súsošie umierajúceho vojaka v objatí anjela smrti. Anjel mi pohľadom pomáha prekonať utrpenie.

Pomník nechal postaviť v roku 1936 Spolok vyslúžilých vojakov generála Milana Rastislava Štefánika.

Alojz Rigele (1879 – 1940) bol slovenský sochár a maliar. Väčšinu života pôsobil v Bratislave, špecializoval sa najmä na portrét. Dodnes je v Bratislave zachovaný jeho ateliér na Štefánikovej ulici.

Pomník kapitána Hoffmmana

autor: neznámy, rok: 1928 (obnova)

miesto: Na vrátkach 8

Ulica nie je na prechádzky peších, autom pri prejazde okolo si ho ani nevšimnete. Pomník na ulici Na vrátkach, spomienka na prusko-rakúsku vojnu, presnejšie na Bitku pri Lamači.

„Tu zahynul kapitán Hoffmman 22. júla 1866,“ čítame na náhrobku. „V konečnej fáze Bitky pri Lamači.“

Pomník stojí takmer na hranici katastrov Lamača a Dúbravky, neďaleko starej cesty do Dúbravky. Má tvar jednoduchého kamenného obelisku s vyrytým textom. Ohradený je kovovým plotom, vpredu značne ohnutým, možno po náraze vozidla, keď stojí pri ceste.

Bitka pri Lamači zavŕšila porážku slabnúcej monarchie a nasmerovala krajinu do recesie. Kapitán Hoffmman bol členom rakúskej brigády plukovníka Mondela.

„Je to jeden z viacerých pamätníkov na túto významnú vojenskú operáciu, ktorá sa odohrala v okolí Bratislavy,“ dodala etnografka Jana Hamšíková z Mestského ústavu ochrany pamiatok Bratislava.

Červený kríž

autor: neznámy, rok: z 2. polovice 19. storočia)

miesto: pri Základnej škole Pri kríži

Dal meno celej ulici aj škole. Červený kríž s ukrižovaným Ježišom v zelenom páse pri Základnej škole Pri kríži na rovnomennej ulici. Postavili ho z vďaky za to, že sa na tomto suchom mieste objavila spodná voda a zem vydala dobrú úrodu. V severnej časti Dúbravky totiž rástli vinohrady a čerešňové sady s tmavými, priam až čiernymi povestnými dúbravskými čerešňami. Dúbravka bola kedysi obec, kde sa darilo ovocinárstvu a čerešne boli vyvážané až do Prahy. Najväčší rozsah vývoz nadobudol po prvej svetovej vojne, keď sa stali významnou obchodnou komoditou, ktorá vylepšovala rozpočet mnohých rodín. Dnešný kríž je z novšej doby, no zachováva farbu pôvodného, ktorý je zakreslený na mape z 2. polovice 19. storočia, natretý červenou farbou a chráni ho kovová ohrádka. Miestny úrad ho z iniciatívy Starodúbravčana Víta Granca obnovil v roku 1993 a podobne aj v roku 2008.

Spracovala: Lucia Marcinátová

Foto: Peter Považan

Kde z hada varili polievku, a prečo mu odrezávali hlavu

Na Jura sa zem otvára

Text: Lucia Palšová

Poslednou významnou skupinou jarých zvykov sú tie, ktoré sa viažu ku dňu Juraja - 24. apríl. Naši predkovia hovorievali, že „na Jura sa zem otvára“, alebo že „do Ďura nerastie nič, aj keby kliešťami ťahal zo zeme a po Ďure všetko ide von, aj keby to kladivom zatíkal.“ Tento deň bol považovaný za magický a všetky rastliny, živočíchy, úkony a činnosti s ním spojené mali mimoriadny význam.

Každý, kto našiel pred Jurajom ďatelinový štvorlístok, považoval ho za prísľub šťastia. Štvorlístok však musel nájsť náhodou. Šťastlivci si ho mali zašit do šiat, aby ho mali stále pri sebe. Dievča, ktoré malo takúto ďatelinku, dostalo za muža toho, na koho najviac myslelo.

Rastliny so žltými kvetmi, najmä podbeľ a záružlie, ženy zberali pre dojnice, aby mali žlté maslo. „Barvienok“ a žihlava primiešané do krmiva mali strážiť dobytok pred strigami.

Polievka z hada

„O Ďuri sa všetko pobúri.“ Nielen rastliny, ale aj plazy a obojživelníky idú po tomto termíne von. Kto pred Jurom vidí hada, má ho vraj zabiť, aby mu neušiel so šťastím. Na Ponitří gazdovia hada neusmrtili, ale pohladkali ho rukou. Verili, že ak tou istou rukou pohladkajú chorý dobytok, vyzdravie. Kto vyoral pred Jurom hada, mal podľa rady z minulých storočí uvariť z neho polievku. Ak ju zjedol, mal rozumieť reči zvierat.

Na celom Slovensku považovali hada za prostriedok umožňujúci dostať sa k peniazom. Had bol v mytológii považovaný za strážcu pokladov, ale pred tými, ktorí naňho nie sú dosť zrelí. Kto našiel do Jura živého hada, mal mu mincou odrezať hlavu. Získal tak peniaz-vábničku, ktorým k sebe úspešne vábil ďalšie peniaze. Kto takúto mincu uloží do včelína, bude mať zo včiel veľký úžitok. Odrezanou hadou hlavou mali gazdiné kravám pošúchať vemená, aby mali veľa mlieka.

Had patrila medzi zvieratá, ktoré boli pre našich predkov priam posvätné. V podobe hada sídlil v peci alebo pod prahom prvý gazda, ktorý zomrel v novopostavenom dome a po smrti sa stal jeho ochrancom. Po zabití hada nájdeného v dome nasledoval ťažký trest. Do roka mal zomrieť muž, ktorý bol na gazdovstve práve hospodárom, aby sa stal novým hadom-gazdom. Viaceré povery sa spájali s jaštericami a mlokom škvrnitým. Ten, komu sa robili na nohách a rukách často rany, vyhľadal na Jura mloka a nechal si ho prejsť práve cez končatiny.

Škrkanie žiab aj mravenisko

Kto počul pred Jurom po prvý raz žaby škrkať, mal pobozkať zem, aby ho neboleli zuby. Křkanie žiab pred Jurom signalizovalo, že zmĺknu, pretože príde ešte zima. Motýľ, ktorého sa podarilo chytiť na Jura, prinášal šťastie, preto si ho ľudia zašivali do šiat. Ak si ho žena zašila do plachty na trávu, mohla pokojne

žať na cudzom, hájnik ju nechtyl. Kto počul pred Jurajom kukučku a nemal pri sebe peniaze, celý rok mu mali chýbať. Na Horehroní ženy pri tejto príležitosti nabrali zem a prehodili ju cez hlavu volajúc: „Bohdaj by som bola taká bohatá ako matka zem“. Kto našiel mravenisko, mal si ním dobre vytierať ruky, aby ich mal pevné a zdravé.

Zákaz šitia aj vetranie perín

S Jurom bolo spojených aj mnoho zákazov a tabuizovaných činností. Od Veľkej noci do Jura sa nesmelo prať piestom, pretože búrka by zničila úrodu. Do Jura sa nesmelo vonku šiť, pretože sliepky by neniesli. Ani periny sa nesmeli vetrať na plote, inak by do domu prišla choroba a podľa similárnej mágie z dôvodu, že periny priťahujú mračná.

Ľudia považovali za potrebné magickými úkonmi znemožniť činnosť všetkých škodlivých síl.

V minulosti, a ešte aj v našom storočí, vykladali večer uhlíkmi a rôznymi zelinkami stajne, nech strigy neškodia dobytku. Na Pohroní dávali kravám po tri strúčiky cesnaku a natierali im aj rohy a chrbty. Na Spiši zamykali stajne.

Vo viacerých obciach Slovenska prebiehal na Jura prvý výhon dobytku spojený s rovnakými zvykmi, ako keď dobytok vyhánali na zelený štvrtok.

Piesne a popevky

Na rozhraní stredného a západného Slovenska vyhánali zlé sily na Jura z chotára ohňami. Ohne sa robili na viacerých miestach za dedinou a pri nich sa zhromaždila predovšetkým dospelá mládež, dievčatá spievali a chlapci preskakovali oheň. Cestou domov dievčatá spievali: „Ďur, Ďur, svätý Ďur, daj mi muža ako ruža, juj ak mi muža nedáš, roboty mi necháš“.

Dievčatá často na tejto ceste popadali, pretože mládenci ponáľahovali reťaze cez cestu, ktoré dievčence potme nezbadali. V Bošáckej doline ešte v 19.storočí dievčatá večer čo večer spievali jurské piesne.

Najznámejšou bola: „Svätý Juríčko, otvor políčko! Kde môj milý pôjde orať zajtra ránečko. Svätý Jur volá, zem sa otvára. Svätý Jur ide, leto nám nesie.“

Kým horeli ohne, dievčatá si natrhali trnie a divý egreš. Trnie malo chrániť dom, aby doň zlé neprišlo. Cestou domov spievali posmešné pesničky na neporiadnych, alebo neoblúbených spoluobčanov. Tým sa pre dievčatá ešte deň neskončil.

Na prút ovinuli veniec z oziminy, čerešňovú a trňovú vetvičku, materinu dúšku a spievajúc: „Hoja Ďunda, hoj.“ Každé dievča tri razy vyhodilo veniec na jabloň. Ak sa veniec aspoň raz zachytil, mala sa do roka vydať. Inou lúboštnou praktikou bolo hádzanie vencov do vody. Akým smerom voda veniec vyniesla, tým smerom sa malo dievča vydať. Iný spôsob predstavovalo zariekanie na zore: „Mé milé tri večernice zoričky, Krista pána sestričky. Idzte vy na mého milého, osúdenca pravého.“

Na Kysuciach dievky vzali pluh a spievali: „Z oziminy na jarinku, aby bola takto rok gazdinkú.“

Voz na streche

Na mnohých miestach severného a stredného Slovenska mládenci vystrájali gazdom šibalské kúsky. Odmontovali bránu, alebo rozobrali voz a dali ho na strechu. Na takýchto žartoch sa bavila celá dedina. Atmos-

féru sviatočných dní jarného obdobia dotvárali tradičné hry mládeže. Z ich obsahu možno predpokladať, že súviseli s obradmi na privolanie jari. Boli to hry „Na Helušku“ alebo „Hoja Ďundá hoja“, známa takmer na celom Slovensku.

Noc čarodejníc

Nemožno nespomenúť poslednú magickú noc, ktorá zakončuje jarné obdobie - a to noc Filipo-jakubská. Je to noc z 30. apríla na 1. máj, u germánskych národov známa ako Valpurgina noc. Je to noc čarodejníc.

Podľa starších predstáv sa strigy a strigôni schádzali v túto noc na určitých vrchoch, krížnych cestách a iných miestach, odkiaľ sa rozišli po chotári obce a ničili mladú zeleň, od ktorej si ľudia sľubovali najväčší úžitok. Strigôni pričarovali mráz na vinici a strigy zlízali zo žita rosu.

Na okolí Javoriny až do začiatku dvadsiateho storočia v predvečer prvého mája pastieri chodili po dedine a praskaním bičmi vyhánali čarodejnice. Gazdovia dávali na dvere a pod strechu domu ochranné kvety a cesnak. Na Kysuciach, Orave a Šariši pastieri vešali prvé májové ráno kravám girlandy z kvetov okolo rohov. Tie mali ochrániť dobytok pred čarodejnicami.

Jarných zvykov je neúrekom a niektoré možno ešte stále zachytiť v piesňach našich ľudových súborov alebo v niektorých slovenských filmoch známeho režiséra Martina Ťapáka.

Vynáška

Popevky späté s Jurajom

Ďuri sa všetko pobúri.

Ďur, Ďur, svätý Ďur, daj mi muža ako ruža, juj ak mi muža nedáš, roboty mi necháš.

Svätý Juríčko, otvor políčko! Kde môj milý pôjde orať zajtra ránečko. Svätý Jur volá, zem sa otvára. Svätý Jur ide, leto nám nesie.

Mé milé tri večernice zoričky, Krista pána sestričky. Idzte vy na mého milého, osúdenca pravého.

Z oziminy na jarinku, aby bola takto rok gazdinkú.

V rezervácii sa správajme rezervovanie

Neschádzajme z chodníkov

Príroda sa prebudila, kvety kvitnú, lieta vtáctvo, hmyz. Ľudí na prechádzkach je viac a pre aktuálne obmedzenia a možné prechádzky v lese ešte viac než inokedy. Turistická sprievodkyňa Andrea Turanská upozorňuje, že počas výletov nemožno zabúdať na ohľaduplnosť. Ohľaduplnosť k prírode aj k sebe navzájom.

Sandberg, významná archeologická a paleontologická lokalita a výletné miesto zároveň, sa nachádza v Národnej prírodnej rezervácii Devínska Kobyla a v štvrtom stupni ochrany prírody.

„Znamená to, že chodiť sa tu smie iba po turisticky vyznačených chodníkoch,“ približuje sprievodkyňa. „Také sú tam iba dva. Jeden ide skoro po rovine do Devína, druhým sa po ľavej strane dostanete hore.“

Prečo sa nemá kráčať mimo chodníkov? „Na plochách rastie množstvo chránených rastlín a žije veľa hmyzu,“ opisuje Andrea Turanská. „Každým krokom ich ničíme. Už čoskoro tie lúky začnú hrať všetkými farbami. Žltý hlaváčik jarný i fialový poniklec sa už predrali von aspoň na miestach, ktoré boli menej udupané. Pestré kosatce a rôzne druhy tráv ešte len vyjdú. Bude to ako v raji, keď ich neudupeme.“

Pod pieskovcovým vrchom stojí tabuľa. Vyzýva, že ďalej sa ísť nesmie. Napriek tomu tu vidieť niekoľko vychodených chodníkov.

„Nesmie sa zliezať z vrchu, z brala smerom nadol, ani liezť po ňom hore“ popisuje sprievodkyňa. „Hniezdia v ňom chránené včeláriky zlaté. Široko-ďaleko nemajú podmienky na život. Len tu. A keď sa toto bralo zrúti, už nebudú mať u nás kde hniezdiť. Niektorí môžu namietajú, že to bralo sa raz zrúti tak, či tak. Veď je z piesku. To je pravda. Ale nemusíme to urýchľovať naším pohybom po ňom.“

V prírodnej rezervácii platí prísny zákaz trhania kvetov, všetky sú chránené. Zo Sandbergu je rovnako zakázané odnášať skameneliny. Ak idete na výlet so psom, nezabudnite ho tu držať na vôdzke.

Sprievodkyňa hovorí o potrebe upozorňovať výletníkov na zákazy a ich porušovanie. „Prosím, nebojte sa ich upozorniť, keď ich vidíte vstupovať na trávnu alebo na chodníky mimo značených trás. Pokojne im vysvetlite, prečo sa to nesmie. Užime si prírodu, pohyb, zdravie a slnko, no zodpovedne, rešpektujúco.“

(lum)

Dúbravské recepty: Kura garam masala – svieže a jemne pikant

Grafik Dúbravských novín Peter Považan dnes zo svojej kuchyne vybral recept jemne pikantný, jemne korenený. Jednoducho jemná exotika.

POTREBUJEME: k kuracie prsia, 1 veľká cibuľa, 2 struky cesnaku, zázvor, jogurt, kari korenie, zmes garam masala, čili v prášku, drvený rímsky kmín, cukor, soľ, paradajkový pretlak, lúpané paradajky z konzervy, vývar na podliatie

Postup: Cibuľu očistíme, nakrájame a dáme restovať na olej, pridáme jemne nasekaný cesnak, všetky koreniny po čajovej lyžičke. Čili v prášku podľa chuti. Pridáme najemno nakrájaný zázvor (asi za palec), 2 čajové lyžičky cukru, soľ. Poriadne orestujeme. Následne dodáme 2 polievkové lyžice paradajkového pretlaku a nakoniec lúpané paradajky. Podlejeme vývarom. Restujeme všetko asi 15 minút. Potom túto zmes dáme do mixéra a dohľadka rozmixujeme. Medzitým v tej istej panvici opražíme 10 minút kuracie mäso, ktoré predtým nakrájame na pásiky. Nakoniec vlejeme rozmixovanú omáčku a prevaríme asi 15 minút. Ak sa nám zdá hustá, podlejeme vývarom. Dochutíme podľa preferencií soľou či cukrom. Potom pridáme 3 polievkové lyžice jogurtu. Recept možno pripraviť aj vegetariánsky. Namiesto kuracieho mäsa môžeme použiť tofu. Buď údené alebo čisté biele. Podávame s ryžou. Výborná je basmati, alebo jazmínová. Chuť je svieža sladkokyslá, pikant.

Dobrá chuť

Koberce medvedieho cesnaku lákajú do lesa

Na tlak, žily aj imunitu

Podobne ako pred rokom počas prvej vlny pandémie sa plní les. A podobne ako počas prvej vlny o tom čase sa neplní len ľuďmi, ale aj typickou arómou a zeleným „kobercom“. Sezóna medvedieho cesnaku je tu.

Zísť dole okolo bunkrov z prvej svetovej vojny, prísť k malej rokline, zamieriť lesom na Psie či Biele skaly, alebo kráčať od cesty na rozhľadňu lesom smerom na Devín. To všetko sú lokality zelenej bylinky, stráne doslova posiate.

Zelená, kam až oko dohliadne. Tieto husté kobercové porasty sú nielen pastvou pre oči, ale majú blahodarné liečebné účinky.

Medvedí cesnak (*Allium ursinum*) je zdravá bylinka, ktorá rastie skoro na jar vo vlhších lesoch po celej Európe a v časti Ázie. Jeho výrazná vôňa, korenistá chuť a liečivé účinky sú známe už tisícky rokov. Je vhodná na priamu konzumáciu a samozrejme pri liečbe rôznych ochorení.

Je obľúbenou potravou lesných zvierat, ako napríklad diviakov alebo medveďa hnedého. Zvery požírajú celé listy aj s cibuľkami. Prečo názov medvedí? Podľa legendy je to prvá rastlina, ktorú medveď zožerie po prebudení sa zo zimného spánku.

Ak sa vyberiete nazbierať si túto zdravú dobrotu, nezabudnite si zobrať so sebou papierové tašky, aby sa lístky cesnaku nespārili a zachovali sa jeho dôležité živiny. Zbierajte len tie mladé lístky, majú najviac vitamínov. A pokojne si môžete zobrať aj počas zberu, veď je to liek na všetko...

Ideálne je konzumovať cesnak v deň zberu. Má v sebe najviac živín. V chladničke vydrží ešte zopár dní a tak je dobré používať ho ako prílohu ku každému jedlu. Do polievok, nátierok, šalátov, k mäsu, tak ako petržlen alebo pažitku. Za studena si udrží najviac vitamínov.

My sme sa rozhodli si ho trochu aj zakonzervovať. Obsah jednej tašky medvedieho cesnaku sme doma opláchli vodou, na jemno nasekali a dali do malých igelitových vrecúšok do mrazničky. Takto sa dá použiť kedykoľvek.

Chlapi zase vymysleli niečo originálne. Mali so sebou vodku a tak nastrkali do fľaše listy medvedieho cesnaku. V pláne mali vyrobiť si tinktúru, ktorá sa ale musí lúhovať aspoň dva týždne. Medvedí cesnak máme v chladničke doteraz, ale z tej tinktúry po príchode domov nezostalo nič.

Ak sa rozhodnete pre vychádzku cez tento cesnakový zelený porast, určite si zopár lístkov nazbierajte. Spojíte príjemné s užitočným a urobíte niečo pre svoje zdravie.

Medvedí cesnak je výborným prečisťovadlom. Má veľa liečivých vlastností, no k tým najhlavnejším patrí jeho detoxikačná schopnosť. Pomáha pri najrôznejších žalúdočných problémoch, akými sú napríklad zápcha, plynatosť alebo chronické hnačky.

Ľudia s vysokým krvným tlakom by mali zaradiť medvedí cesnak do jarného jedálnička. Odporúča sa konzumovať ho aj pri liečbe srdcovo-cievnych ochorení. Lieči bolestivé krčové žily, bolesti hlavy, migrény, ochorenia horných dýchacích ciest, astmy a posilňuje imunitu.

Zora Boháčová, lum

Vynáška

Recepty z medvedieho cesnaku

Tinktúra

Do fľašky s bielym alkoholom nasypete nadrobno pokrájaný medvedí cesnak. Fľašku uložte vedľa zdroja tepla (kachle, radiátor...) alebo na slnko a počkajte 14 dní. Vďaka teplu sa bylina dokáže dostatočne vylúhovať a uvoľniť svoje zdraviu prospešné látky. Potom už stačí tento extrakt z medvedieho cesnaku zliať do menšej nádoby a požívať z neho denne 10 – 15 kvapiek zriedených vodou.

Pesto

Pesto je jeden z najlepších spôsobov, ako vyťažiť z tohto zázraku čo najviac. Listy medvedieho cesnaku umyte, osušte a rozmixujte. Pridajte soľ, citrón a olivový olej. Pridajte pomleté vlašské orechy a podľa potreby olej. Pesto skladujte v chladničke a používajte ako prílohu k jedlám.

Závin z lístkového cesta

Vyvalkať cesto, potrieť pestom, poukladať na neho nadrobno nasekané listy medvedieho cesnaku, navrch postrúhať syr (napríklad čedar) a cesto zvinúť na závin. Potom potrieť cesto rozšľahaným vajíčkom, zvrchu popichať vidličkou a dať piecť.

Polievka z medvedieho cesnaku

Uvaríme zemiaky v osolenej vode, rozpučíme ich, pridáme nasekané listy medvedieho cesnaku, pomixujeme spolu všetko s tyčovým mixérom. Prilejeme smotanu na varenie a chvíľku ešte povaríme. Nakoniec môžeme rozpučiť uverené vajce na tvrdo.

Nátierka

Cottage cheese, kyslá smotana, medvedí cesnak, soľ

Maslo

Zamraziť čerstvý medvedí cesnak a počas celého roka robiť maslo s medvedím cesnakom, je to výborne na chlieb alebo aj do varenia.

Pátracia hra oživuje deťom prechádzky prírodou

Dúbravský les ukrýva poklad

Text: Lucia Marcinátová

Na lesnom svahu postavené divné obydlia, pri chodníčku lanové prekážky. Všetko náznaky toho, že v dúbravskom lese sa deje niečo nezvyčajné. Nezvyčajné ako samotná hra s názvom Dúbravský poklad. Zrodila ju „korona“, opatrenia, obmedzenia a baví a učí už nielen deti z okolia.

„Postav z konárov domček pre lesné víly, poobzeraj sa, či zbadáš hniezdo na strome, vymenuj štyri veci, ktoré potrebuje rastlinka pre svoj život, zahraj sa na lupiča a prejdi dráhou bez dotknutia sa špagátov...“

Tak zneli podaktoré z úloh a otázok lesnej hry pod názvom Dúbravský poklad. Jej druhé pokračovanie prebehlo cez jarné prázdniny. Úlohy sme vyskúšali, trať pobehali a aj sa porozprávali so zanietenu tvorkyňou pátracej prírodnej hry nielen pre deti, Alenu Hrbkovou. Na trase s dĺžkou asi 1,8 kilometra čakalo 14 zastavení, úlohy, otázky. Na každom stanovisku sme po vylúštení hádanky získali jedno písmeno, ktoré nám v cieľi prezradilo tajničku - Jarné prázdniny.

Dúbravský podklad, teda jeho druhé pokračovanie, deti hľadali počas jarných prázdnin. Prvá pokladovka sa v dúbravskom lese odohrala na prelome januára a februára.

„Jeden z dôvodov, prečo vznikol Dúbravský podklad, je ochorenie Covid-19,“ prezrádza tvorkyňa pokladovky Alena Hrbková. „V čase, keď sa mohlo chodiť len do prírody, som s deťmi trávila v lese snáď každý deň. Vymýšľala som nové trasy, aktivity a hry pre spestrenie dňa. A teraz sa snažím pomocou Dúbravského pokladu oživiť pobyt v prírode aj iným deťom. Je príjemné ísť na prechádzku do lesa s istým cieľom, a keď je cieľom poklad, je to ešte zaujímavejšie.“

Čeština prezradí, že nepochádza odtiaľto. Alena Hrbková žije v Dúbravke ôsmy rok a ako vraví, mestskú časť si zamilovala. Preto aj svoju aktivitu pre deti nazvala Dúbravský poklad. Inšpirácie hľadala v hrách, ktoré ako dieťa prežila na letných táboroch. Pre svoju rodnú reč jej s textami na pokladovku pomáha manžel, ktorý tak robí prekladateľa aj korektora zároveň.

„Najskôr si pre pokladovku vyberiem vhodnú trasu. Je potrebné rozvrhnúť stanoviská, vymyslieť tajničku s otázkami a úlohami, texty skorigovať,“ opisuje prípravku hry pani Alena. „Potom stačí všetko vytlačiť, zalaminovať a ísť do lesa pripraviť. Poslednou fázou je dať o akcii vedieť ľuďom. Vytvorila som preto skupinu na sociálnej sieti s názvom Dúbravský poklad.“

Prvé hľadanie pokladu v dúbravskom lese malo veľký úspech. Hľadači prispievali fotografiami. Trasu prešlo okolo 150 detí. „Deti ma zastavovali na ulici a pýtali sa, kedy bude nová trasa, a aj preto sa zrodilo pokračovanie.“

Pri príprave druhej pokladovky Alena stretla niekoľko seniorov a tak zistila, že jej prvú trasu neprešli len deti, keďže hra bola primárne určená pre troj a až desaťročných, ale i starší Dúbravčania. Poklad, ktorý mal podobu čokoládových mincí, však nechali detským hľadačom.

Dúbravský poklad by mal písať svoje pokračovanie. Autorka hry prezrádza, že má veľa nápadov na ďalšie trasy, a že sa poteší nápadom či tipom na ďalšie zaujímavé úlohy. „Máte sa na čo tešiť,“ prezradila Alena Hrbková s úsmevom.

Tipy z dúbravskej knižnice

(Ne)povinné jazdy

Aprílové knižné tipy Miestnej knižnice Dúbravka sa vracajú k titulom, ktoré sú vám isto aspoň po názve známe. Kedysi obávané povinné čítanie si pýta druhú šancu. Nesklame. Isto si v spomeniete na viaceré tituly zo školských čitateľských denníkov, ktoré stáli za to...

NA VÝCHOD OD RAJA

John Steinbeck

Nebude to kniha na jeden večer, veru ani na dva, ale kompozične košaté rozprávanie o generáciách dvoch rodín vás očarí večnými témami s až biblickým nádychom. Steinbeck kreslí osudy hneď niekoľkých postáv, ktoré sa hľadajú a nachádzajú – niekedy nesprávne. Hovorí múdro o láske aj devastáčnych následkoch jej absencie.

JANA EYROVÁ

Charlotte Brontëová

Neľahká cesta mladej Jany Eyrovej a jej ľúbostný vzťah s tajomným Edwardom Rochesterom chytí za srdce aj teenagerske aj dospelé ošľahané duše. O čistote, čakaní a úprimnosti, ktoré, hoci sa to vždy nezdá, prinesú vytúžené ovocie. Román má takmer 400 strán, prežiť ich môžete s hlavnou hrdinkou, malou, nie práve krásnou, no inteligentnou a čestnou anglickou sirotou Janou.

LOLITA

Vladimir Nabokov

Vydanie Lolity spôsobilo nemalý škandál a jej šírenie bolo na dlhý čas zakázané. Dnes ju však prijímame medzi klasiku - aj napriek kontroverzii vzťahu mladého dievčaťa so zrelým mužom. Zničujúci príbeh Humberta Humberta a Dolores nič podobné nepropaguje, ba naopak. Ukazuje, koľko ľudského nešťastia môže takáto nezdravá láska spôsobiť.

Veronika Frtúsová

Spotreba alkoholu aktuálne vzrástla. Odborníčka poukázala na alarmujúce fakty

Alkohol má aj počas pandémie dobrý marketing

Text: Danko Šoporová

Veľa ľudí sa v našej alkocentrickej kultúre naučilo, že všetka zábava, rozptýlenie, ale aj smútenie či upokojenie mysle, sú spojené s alkoholom. Preto po ňom automaticky siahajú bez väčšej reflexie o tom, čo je to za látku. V súčasnosti dokonca mnohonásobne viac. Na naše otázky, súvisiace s touto nanajvýš aktuálnou témou, odpovedala KRISTÍNA ŠPERKOVÁ. Je prezidentkou globálnej organizácie Movendi International, ktorá sa zaoberá rozvojom spoločnosti prostredníctvom prevencie škôd spôsobených alkoholom.

Začnime hneď z ostra. Naozaj narastá počas pandémie spotreba alkoholu? Máme k tomu relevantné štatistiky či zdroje, ktoré to tvrdia?

Čo sa Slovenska týka, máme vo všeobecnosti veľmi slabé štatistiky o alkohole. Nevieme napríklad, aké má štát náklady na škody spôsobené alkoholom. Takže ani o alkohole počas pandémie COVID-19 nemáme ucelené údaje. Vieme však napríklad zo štúdie o vysokoškólakoch, že štvrtina študentov vykazuje rizikové pitie, podľa FinGO sa spotreba alkoholu na Slovensku počas pandémie zvýšila na 12 litrov, pričom priemer Slovenska bol 11 litrov čistého alkoholu. Z iných krajín, ktoré toto monitorujú lepšie, vieme, že spotreba alkoholu sa zvýšila, pričom sledujeme dva javy prebiehajúce súčasne. Ľudia, ktorí alkohol konzumujú príležitostne a hlavne teda výlučne pri spoločenských akciách, svoju spotrebu alkoholu znížili, ale ľudia, ktorí už aj pred pandemiou požívali alkohol v rizikovom množstve, spotrebu ešte zvýšili. Napríklad vo Veľkej Británii sme videli nárast nadmerného užívania alkoholu zo 4,8 milióna až na 8,4 miliónov ľudí a úmrtia spôsobené alkoholovými produktami sa zvýšili o 16,4 percenta. V USA taktiež zaznamenali nárast úmrtí a zdravotných ťažkostí v súvislosti s alkoholom.

Ktorá krajina si v tomto ohľade počína najhoršie, a samozrejme najlepšie?

Zatiaľ neexistuje dobrý prehľad o tom, ako sú na tom jednotlivé krajiny, čo sa týka konzumácie alkoholu počas COVID-19. My monitorujeme správy o alkohole a COVID-19 z rôznych krajín, no samozrejme sme limitovaní jazykom a zdrojmi, takže by som sa neodvážila prezentovať nejaký prehľad alebo rebríček krajín. Avšak vidíme, že krajiny, ktoré zaviedli COVID-19 riešenia, ktoré obmedzujú prístup k alkoholu, napríklad zákaz predaja alkoholu v Juhoafrickej republike, vykazujú obrovské „odľahčenie“ pre zdravotný systém. V nemocniciach sa uvoľnili lôžka, na ktorých boli bežne ľudia so zraneniami

alebo ochoreniami spôsobenými alkoholom. Domáce násilie kleslo počas týchto zákazov na predaj alkoholu o 70 percent.

Čím to je, že medzi krajinami sú také rozdiely?

Rozdiely medzi krajinami v tejto oblasti sú spôsobené tým, ako sa krajiny ku konzumácii alkoholu správali už pred pandémiou, aká bola úroveň konzumácie alkoholu a teda i škôd zapríčinenými alkoholovými produktami už pred marcom 2020. S alkoholom sa spájajú predčasné úmrtia a aj strata kvalitných rokov života, takže hoci ľudia žijú dlhšie, žijú s rôznymi ochoreniami - diabetes, srdcovo-cievne ochorenia, rakovina, závislosti, ktoré ich život obmedzujú. To sa v období pandémie ešte zvýrazní, keďže náš zdravotný systém jednoducho nestíha. Počas lockdownov majú ľudia, ktorí potrebujú pomoc so závislosťou od alkoholu, ťažší prístup k tejto pomoci. To sa môže odraziť na ich duševnom stave, ale aj na množstve alkoholu, ktorý skonzumujú. Čím viac ich bolo pred pandémiou, o to väčšie následky krajina znáša počas pandémie. Pochopiteľne aj kvalita zdravotníctva a primárnej prevencie zohráva dôležitú úlohu a problémy spôsobené alkoholom naše zdravotníctvo tiež vyžmýkávajú. Na Slovensku je problematické to, že naše doterajšie vlády nepovažujú škody spôsobené alkoholom ako úmrtia, choroby, násilie, znížená produktivita v práci a podobne za závažné.

Prečo?

Pamätám si ako mi pán Richard Raši, vtedajší minister pre investície a informatizáciu, v roku 2018 v New Yorku pred všetkými členskými štátmi OSN odpovedal na otázku: „Prečo Slovensko nerobí viac v oblasti prevencie požívania alkoholu?“, že Slovensko podľa neho nemá väčší problém s alkoholom, ako ktorákoľvek iná krajina. V čom sa pravdaže veľmi mylí a ako bývalý minister zdravotníctva by o tom mal byť oboznámený. Európa je kontinent, na ktorom sa konzumuje najviac alkoholu na svete. Slovensko je po baltských štátoch spolu s Maďarskom, Rumunskom a Českom vo vedúcom postavení v množstve skonzumovaného alkoholu. Na rozdiel od Slovenska, ale baltské štáty i Česko začali s touto situáciou niečo aj robiť.

V karanténe ľudia siahajú po alkohole častejšie. Je to forma úniku od starostí?

Alkoholový priemysel sa zameria na marketing alkoholu aj počas pandémie. Donáška alkoholu priamo k domu, rôzne letáky a reklamy do schránok, špeciálne akcie typu - kúp tri, zaplať za dve a propagácia alkoholu v sociálnych médiách ako niečoho, čo má ľuďom pomôcť zvládajúť stres, úzkosť zo súčasného stavu, alebo ako niečo, čo vám má spríjemniť všedné a prázdne dni, to všetko prispieva k zvýšenej konzumácii. Ide o únik od starostí, nudy, a ide hlavne o to, že ľudia uverili, že alkohol im dá niečo, čo inak sami nenájdu, či už je to pohoda alebo zábava.

Prečo si radšej nejdú zašportovať, nezamestnajú hlavu inak, pochopiteľne zdravším spôsobom?

Je ľahšie zostať doma na sedačke pred televízorom, ako obuť tenisky a ísť si zabehať. Navyše, v televízoroch nám nik nehovorí, aby sme si zacvičili jogu, alebo spravili nejaké dychové cvičenia, keď sa chceme zrelaxovať. No že si máme dať pohárik toho, alebo fľašku onoho alkoholu vidíme a počujeme za deň niekoľkokrát. Takže je to akási ľudská pohodlnosť spojená s marketingom a celkovou propagáciou alkoholu. Niektorí ľudia dokonca počas celej svojej dospelosti a aj skôr ani nemajú zážitok oslavy alebo zábavy bez alkoholu. Preto si myslia, že sa to ani inak nedá.

Pandémia a alkohol je v súčasnosti veľmi diskutovanou témou. Kedy by mal človek zbystriť pozornosť, že sa mu konzumácia ako taká vymyká spod kontroly?

Akonáhle človek pre alkohol zanedbá niečo, čo zvykol robiť, je to signál, že alkohol preberá v živote tohto človeka riadenie. Či už pre alkohol strávite menej času hraním sa so svojimi deťmi, alebo pri obľúbenej knihe, či zanedbáte nejaký vzťah, je to signál. Ak si neviete predstaviť, že by ste bez alkoholu strávili určitý čas, nejakú špeciálnu udalosť, či činnosť a považujete alkohol za významnú súčasť tejto aktivity, je dobré sa zamyslieť. Pokiaľ pri varení popíjate víno a nevedeli by ste si to odpustiť, máte minimálne psychickú závislosť. Tým, že alkohol je návyková látka, psychická závislosť sa nebadane môže prehupnúť do fyzickej závislosti.

Čo robiť, ak si jedinec problém uvedomuje, chce o riešiť, no chce ostať v anonymite?

Teraz v období internetu je to oveľa jednoduchšie, keďže sú organizácie, ktoré ponúkajú online poradenstvo, alebo vás vedú minimálne nasmerovať k odborníkovi. Keď máte pocit, že s vašou konzumáciou alkoholu nie je všetko v poriadku, ak to ešte nejak kontrolujete a rozumiete po anglicky, existuje nespočetne literatúry a online kurzov, ktoré vám pomôžu prehodnotiť vašu konzumáciu a s alkoholom prestať. Ak si uvedomujete svoj problém, je veľmi dobré obrátiť sa na psychológa. Problém s alkoholom totižto takmer nikdy nie je samotná, nezávislá kapitola, ale býva spojený s niečím iným, čo si budete potrebovať vyriešiť. Môžu to byť zážitky z detstva, neľahké domáce zázemie, traumatizujúca skúsenosť, nízke sebavedomie, náročné pracovné prostredie a podobne.

Ľudia o probléme s alkoholom nehovoria, taja ho.

Áno, problémy s alkoholom sú na Slovensku ešte vždy veľké tabu. Naša predstava o problémoch s alkoholom je taká, že závislosť sa týka len malej skupiny ľudí, väčšinou ľudí, ktorí v živote zlyhali, a na ktorých to aj fyzicky vidieť. Ani náhodou nám nenapadne, že nejaká riaditeľka banky alebo vysokopostavený manažér, by mohli mať problém s alkoholom. Na Slovensku je ale 450-tisíc ľudí závislých od alkoholu. To je takmer každý 10 človek 5 miliónového Slovenska. Ak odrátame z populácie deti, tak je to ešte hustejší výskyt. Myslím si, že všetci poznáme niekoho so závislosťou od alkoholu, ani o tom nemusíme vedieť.

Je vôbec možné vrátiť sa po pandémie späť do zabehnutých koľají a z každodenného, respektíve veľmi častého konzumenta alkoholu, byť opäť len tým sporadickým?

Možné to je, ale či to tak bude, je dosť nepravdepodobné. Alkohol je totiž návyková látka. Ak sa ňou naučíme „riešiť“ problémy, prenesieme si túto stratégiu aj do iných oblastí života. Navyše po pandémie bude alkohol určite dostupnejší ako teraz. Určite môžeme očakávať reklamy typu – „po dlhom čakaní si zaslúžite pohár XY (alkoholu) spolu s priateľmi“ alebo „doprajte si slobodu s XY“ Podobné marketinové správanie sme zaznamenali medzi jednotlivými COVID-19 vlnami.

Žijete vo Švédsku, odkiaľ zároveň riadite i vašu organizáciu Movendi International. Aká je situácia, čo sa koronavírusu týka, v tejto krajine?

Švédsko ma úprimne veľmi prekvapuje v spôsobe, ako sa postavilo ku COVID-19. Doteraz tu bolo vyše 700-tisíc prípadov COVID-19 a vyše 13-tisíc ľudí s COVID-19 umrelo. Nie som na COVID-19 odborník, ale sledujem rôzne krajiny a opatrenia, ktoré sa zavádzajú a tie švédske sa mi nezdať a tiež nevyzerajú byť výnimočne účinné. Riadenie pandémie má vo Švédsku na starosti úrad verejného zdravia a nie vláda. Rozdelenie úloh je tu jasné a vláda sa nemieša do práce odborníkov. Až v decembri 2020 sa ozvala vláda a predstavila pár prísnejších opatrení ako používanie rúšok a uzavretie služieb, ktoré nie sú nevyhnutné, napríklad plavárne, múzeá. Bohužiaľ, mám pocit, že hlavný epidemiológ Švédska urobil na začiatku chybu a zmena prístupu v neskorších obdobiach pandémie by znamenala, že si tú chybu priznal, takže prístup nemení. Čo je pozitívne je, že tu nie je chaos okolo riešení. To, čo sa povedalo platí, sem-tam nejaké nové odporúčanie pribudne, ale nemení sa to ako aprílové počasie.

V čom by si Slovensko mohlo zobrať príklad zo Švédska a naopak, táto severská krajina prevziať podľa vzoru Slovenska?

Od Švédska by sa dalo veľa naučiť, aj keď ani Švédsko nie je perfektné. Čo ma v tejto krajine oslovuje je hodnota, ktorú tu pripisujú demokracii. Občianska spoločnosť a neziskové organizácie majú oveľa viac priestoru a podpory pre svoje aktivity. Zaangažovanosť občanov v spoločenských otázkach je vyššia, ale je to aj preto, že vláda na občanov reaguje. Je tu oveľa menej korupcie a teda vyššia dôvera v štátne inštitúcie, ktoré si tú dôveru vážia a neprekračujú hranice svojho mandátu.

A čo sa týka alkoholu?

Švédsko má dlhú históriu alkoholovej prevencie. Mojim obľúbeným je štátny monopol na predaj alkoholu. Alkohol sa dá vo Švédsku kúpiť len v špecializovaných obchodoch, ktoré vlastní štát, ktorý ne-generuje zisk z alkoholu. Preto štát alkohol predáva, ale nijak ho nepropaguje, reklama na alkohol v televízii či rádiu alebo na billboardoch je zakázaná. Životná úroveň obyvateľov je tu vyššia a Švédski občania majú pokojnejší a tým i zdravší životný štýl. Súčasne je tu veľmi vysoká garancia zamestnania, ľudia majú právo zobrať si napríklad rok voľna z práce a vedia, že sa budú môcť vrátiť na svoju pozíciu. A pravdaže, rodová rovnosť ku Švédsku neodmysliteľne patrí, čo sa odráža na tom, ako sa aj muži zúčastňujú výchovy detí, domácich prác, je prirodzené, že si aj muži berú rodičovskú dovolenku a podobne. Slovensko je podľa mňa dynamickejšie a má potenciál rýchlejšieho rozvoja a spoločenskej inovácie. Je menšie, ľudské vzťahy sú poprepletané, čo môže byť nevýhoda, ale aj výhoda. Slovensko je podľa mňa osobnejšie a priamejšie, čo mi vo Švédsku chýba.

Ovplyvnila pandémie aj vašu pracovnú oblasť? Čo vám momentálne zaberá najviac času?

Určite ovplyvnila. Pred pandemiou som veľa cestovala na rôzne stretnutia, konferencie, semináre v rôznych kútoch sveta, keďže mojou úlohou je reprezentovať organizáciu. Teraz sa všetky mítingy presunuli do online priestoru a pribudlo mnoho iných, takže sú dni, ktoré vyložene presedím na online stretnutiach. Keďže alkohol a COVID-19 sú úzko prepojené – konzumácia alkoholu znižuje imunitu, sťažuje priebeh ochorenia a ako som už aj skôr spomínala, zaťažuje aj celý zdravotný systém, máme toho dosť – monitorovanie priebehu, zmeny v alkoholovej politike jednotlivých krajín, zvyšovanie povedomia, tomu všetkému sa intenzívne venujeme denno-denne.

Keďže téma prevencie alkoholizmu je pre vás dlhé roky srdcovkou. Prečo nepiť? Kedy pocítite pozitívne účinky abstinencie po tom, ako sa rozhodneme s alkoholom skoncovať?

Pre mňa bola vždy závažnejšia otázka „prečo vôbec piť“, keď môžem mať všetko, čo ľudia od alkoholu očakávajú aj bez neho a zdravo. Mne život bez alkoholu dodáva sebavedomie. Viem, že všetko, čo robím a čo dokážem, vychádza priamo zo mňa. Či už sú to dobré vzťahy s ľuďmi, výkon v práci alebo radosť, ktorú pociťujem. Vždy viem, že je to ozajstné a nebudem v budúcnosti potrebovať „pomôcku“, ktorá by mi určitý stav navodila. Načo do seba nalievať jed a karcinogén, ktorý navyiac vyvoláva závislosť? Aj tak máme v živote už dosť nečistôt, ktorým sa nevieme vyhnúť. A alkoholu sa možno vyhnúť úplne bez problémov. Nie je to jedlo, ktoré by sme potrebovali na prežitie. Nie je to jediná tekutina, ktorá je dostupná. Účinky sa dostávajú rôzne. Záleží na tom, koľko ste toho skonsumovali, a či ste si našli mechanizmy, ktoré nahradia to, čo ste v alkohole hľadali. Napríklad, ľudia pijú alkohol večer, aby mali lepší spánok, keď majú rozvírené myšlienky a nevedia ich ukladiť. Alkohol ale zhoršuje kvalitu spánku. Takže aj keď sa vám podarí zaspáť „vďaka“ alkoholu, nezobudíte sa oddýchnutí, ako keby ste spali bez alkoholu. Ak prestanete piť alkohol, budete mať kvalitnejší spánok, ale rozvírené myšlienky pred spánkom nám tu ešte zostávajú. A na tie existujú rôzne metódy – fyzická aktivita, prítomie pred spánkom, meditácia, kreslenie, maľovanie mandaly, písanie denníka. Je toho veľa a od výmyslu sveta,

pričom nepôjde len o náhradu alkoholu za zdravšiu aktivitu, ale tiež o objavovanie samého seba a zvýšenie kvality života.

Bývajú takéto slová účinné?

Určite. Nemálo ľudí vďaka tým slovám začne reflektovať, že ten alkohol pijú vlastne zbytočne.

Čo sa väčšinou musí stať, aby človek prestal piť? Je to až vážny zdravotný problém?

Môže ísť o vyložene zdravotnú záležitosť, môže ísť o vzťahy, ktoré sa pri alkohole zvyknú narušiť. Niektorí ľudia nemusia mať zdravotné problémy, ale záleží im na ich zdraví a starajú sa oň. Akonáhle sa im dostane informácia o alkohole – napríklad o jeho karcinogenite, prirodzene ho vyradia. Iní prestanú piť alkohol, keď sa dozvedia, koľko škôd spôsobuje druhým ľuďom, čiže v rámci solidarity. Sú i takí, ktorí svojou abstinenciou vyjadrujú vlastný postoj k alkoholovému priemyslu. Ten vykorisťuje ľudí a korumpuje vlády, len aby predal svoj zdraviu škodlivý produkt. Takže je to rôzne.

Citát:

Niektorí ľudia dokonca počas celej svojej dospelosti ani nemajú zážitok oslavy alebo zábavy bez alkoholu. Preto si myslia, že sa to ani inak nedá.

Fašiangový bál zabavil online, nechýbal tanec ani tombola

Vzdialenosť je naozaj relatívna

Tento rok fašiangová zábava určite nebude, pomyslela som si. Bol to však omyl, pretože v Domove sociálnych služieb prof. Karola Matulaya je naozaj možné všetko. Síce online, ale o to intenzívnejšie a stále rovnako srdečne. Domov sociálnych služieb sa venuje klientom s mentálnym znevýhodnením a autizmom, pre ktorých pracovníci počas pandémie vytvorili zaujímavé aktivity v online priestore.

Na link online platformy sa pripájam s úsmevom. Neviem síce úplne presne, čo sa bude diať, ale som si istá, že to bude výborne strávený čas. Ako vždy, keď prichádzam do kontaktu so skvelými ľuďmi, ktorí zariadenia tvoria. Počas lockdownu bolo aj DSSpKM zatvorené. Postupne sa centrum otvára, ale nie všetci klienti doň chodia.

Aj preto naďalej pokračujú stretnutia online, ktorých hlavnými aktérmi sú všetci zúčastnení. Vede ich Erik Forgáč, liečebný pedagóg. Po pripojení vidím prvých plesajúcich. Motýliky, šaty, škrabošky, perlové náhrdelníky aj kvety vo vlasoch. Skvelý je i kostým baču či poľovníka – ochranára. Všetci sme to vzali vážne.

Objaví sa dokonca aj mikrofón v ruke jedného z dievčat, ktoré má v každej chvíli v talóne zaujímavú otázku. Erik nás privíta a predstaví, sľúbi nám tanec, pesničky na želanie a aj tombolu.

Košľa namiesto pyžama

Naozaj je to špecifická udalosť, pre ktorú sú niektorí ochotní zmeniť aj svoj režim. „Namiesto tradičného pyžama si dnes, po príchode domov, obliekol košeľu,“ prezrádza mamička jedného z klientov. Erik túto zmenu dostatočne ocení. Často sa z jeho úst ozve: „Je to možné?!“ a nasleduje pochvala poľovníkovho pierka na klobúku, starostlivo vyžehlených pukov na nohaviciach, či rúžoch na perách dám, ktoré v týchto časoch spod rúšok len tak nevidieť.

Príde prvá pesnička a online priestor sa doslova roztancuje. Mnohí klienti vstávajú, tancujú so svojimi rodinnými príslušníkmi, alebo tvoria tanečné kreácie sami. Tento elán nikoho nenechá chladným a aj keď niektorí zo stoličiek, všetci sa hýbu do rytmu známeho šlágra Karola Duchoňa S úsmevom. „Môžeš si zatiaľ pripraviť pesničku,“ Erik vyzýva dievča s mikrofónom, ktoré, ako vždy pohotovo, odpovie: „Už mám.“

Nie si sám

Na žiadnom plese predsa nesmie chýbať hudobné vystúpenie. Mladá klientka do mikrofónu zanôti: „Tri slová, obyčajné slová, nie si sám...“ a ja si v tom momente uvedomím, akú príznačnú pieseň si vybrala. Aké paradoxné a symbolické v tejto dobe! „... keď nevieš kadiaľ ísť a padáš únavou...“ - koľko ľudí je dnes už na pokraji síl, najmä tých psychických, a koľkých pandémie a pobyt doma ovplyvňuje veľmi negatívne?

Napriek všetkému však klienti, ich rodiny, aj zamestnanci zariadenia pôsobia, akoby vedeli zo seba dostať i nemožné, aby neprepadli negatívnym myšlienkam. „...netreba k nim drahý rám, vrav ich zas a znova a hneď sa smútok schová, vyslov tie tri slová: Nie si sám.“

Naozaj ani jeden z nás nebol v ten večer sám.

Cena pre každého

Program pokračoval zimnou verziou letného hitu známeho slovenského rapera, ktorý je obľúbencom mnohých klientov. Tanečné kreácie sa opäť dali len obdivovať. A prišlo aj vyvrcholenie každého plesu – tombola.

Ceny pripravili pracovníci DSS, no sekundovali im tiež rodičia a hostia, ktorí rovnako venovali mnoho cien. Losovanie prebehlo za prísneho dohľadu nás všetkých, moderované Erikom, ktorý dal každej cene aj výhercovi ich náležitú vážnosť.

Večer sme zakončili voľbou najkrajšie oblečenej dámy a pána, pričom konkurencia bola obrovská, takisto ako aj radosť z výhry.

Veľká vďaka patrí rodičom, ktorí na stretnutiach aktívne participujú, ako aj pracovníkom Domova sociálnych služieb prof. Karola Matulaya. Tí umožňujú klientom stretávať sa aj v týchto náročných časoch.

Erikove záverečné slová vo mne rezonujú doteraz: „Dnes sme spravili tento svet krajším a lepším, aj napriek vzdialenosti, ktorá je relatívna. Naše vzťahy sú najdôležitejšie, pretrvávajú aj napriek tomu, že nie sme pri sebe tak blízko ako zvyčajne.“

Martina Čápová

Vynáška

DSSPKM

- Skratka pre Domov sociálnych služieb profesora Karola Matulaya pre deti a dospelých.

- Sídli na Lipského 2, fungovať začal v roku 1982, ako prvé zariadenie denného typu pre malé deti na Slovensku. Dvtedy deti s mentálnym postihnutím, ktoré nenavštevovali školu, mali len dve možnosti, a to zostať s rodičom doma alebo dožiť svoj život v celoročnom veľkokapacitnom zariadení.

- Aktívne sa zapája do komunitného života Dúbravky – projekt vtáčích búdok, projekt prác v teréne – upracme si Dúbravku, projekt senzorickej záhrady...

Rady nielen dúbravským záhradkárom

Vysievame letničky, čistíme skalku

Jar sa prihlásila naplno, záhrady plnia, kvetom aj prácou. Niekoľko rád priniesol MILAN TRSTENSKÝ, člen komunitnej Vodárenskej záhrady o. z. Živica.

Záhradkár v apríli: Aprílové slniečko prehrieva pôdu, začínajú pučať stromy a kríky. Mulčovaním stromov a kríkov, znižujeme vyparovanie vlhky. Oprieme sa o pučiace dub, dodá nám životnú silu a energiu.

Kvety: Do voľnej pôdy vysievame letničky, pomaly odkrývame a čistíme alpínium/skalku. Trvalky prihnojíme preosiatym kompostom. V suchom predjarí aplikujeme zálievku.

Drobné ovocie: Vysádzame mesačné jahody na vzdialenosť 25 x 25 cm. Mulčujeme, okrem zadržania vlhky mulčovaním aj urýchlíme vegetatívnu fázu vývinu rastlín.

Ovocné stromy: Za suchého počasia aplikujeme výdatnú zálievku. 20-30l pri mladších stromčekoch a 70 -100l ku koreňovému systému väčšieho stromu.

Zelenina: Zberáme špenát z jesenného výsevu. Vysievame reďkovku, listovú zeleninu. Okopeme cesnak. Pripravíme záhony na výsadbu a výsev teplomilných zelenín, uhoriek, rajčiakov, papriky, fazule. Koncom apríla vysádzame kaleráb, zeler, karfiol a skoré zemiaky. V suchom počasí zalievame trávnik, dosejeme plochy poškodené krtincami. V prípade potreby kosíme. Pokosenú hmotu využijeme na mulčovanie rastlín a tvorbu nového kompostu.

Cieľ je zachovať zeleň

Od 15. februára do 30. apríla prebieha verejné prerokovanie návrhu riešenia územnoplánovacieho podkladu Urbanistická štúdia zóny Pod záhradami v Dúbravke. Termín do konca apríla predĺžil magistrát hlavného mesta. Územie v lokalite Pod záhradami je dnes územným plánom určené pre výstavbu bytových domov a občiansku vybavenosť. Mestská časť Bratislava-Dúbravka chce však vo svojej centrálnej časti zachovať zeleň, preto pristúpila k vypracovaniu urbanistickej štúdie, ktorej cieľom je zmeniť územný plán hlavného mesta z bývania a občianskej vybavenosti na park a verejnú zeleň. Zmena územného plánu v tejto lokalite má byť zahrnutá do zmien a doplnkov územného plánu hlavného mesta rozhodovať o nej budú potom mestskí poslanci.

(lum)

Ak by mi to vek dovolil, hádzanú by som hrala aj dnes

Dúbravka jej prirástla k srdcu

Text: Ľuboš Bogdányi

Svoj domov v Dúbravke má necelé polstoročie aj hádzanárska rodina Kuťkovcov. Manželia Jana a Tomáš žali úspechy na hádzanárskejších palubovkách. On ako úspešný kouč na najvyššej klubovej i reprezentačnej úrovni, ona najskôr ako hráčka a potom tiež trénerka. JANA KUŤKOVÁ na Valentína oslávila významné životné jubileum. Čerstvá sedemdesiatnička je stále činná nielen ako trénerka v hádzanej, ale aj ako učiteľka pri vzdelávaní detí.

V Dúbravke žijete už desaťročia. Aký je váš vzťah k tejto mestskej časti Bratislavy?

Som rodená Bratislavčanka, manžel pochádza z Nitry, kde sme aj bývali. V roku 1978 sme sa rozhodli presťahovať do Bratislavy. Hľadali sme byt, ale nerozmýšľali sme, kde to bude. Čistou náhodou bola z toho Dúbravka, ktorá sa nám vždy páčila.

Pochádzate z inej časti hlavného mesta. Prirástla vám už Dúbravka k srdcu?

Ale áno. Vyrastala som síce v okolí Centrálného trhoviska a Račianskeho mýta, ale za tie vyššie štyri desaťročia som si v Dúbravke zvykla a som tu spokojná. Páči sa mi jej rozmanitosť, že to nie je len rovina, a najmä blízkosť prírody.

Ako sa zmenila za tie roky, čo tu bývate?

Stále bývame na tom istom mieste. Dúbravka sa odvtedy rozrástla. V niečom je to dobré, v niečom však horšie. Zahusťuje sa to tu, ale to platí nielen pre Dúbravku. Nedostatok parkovacích miest a zápchy sú problém celej Bratislavy. Ja som šťastná, že keď vyjdem z domu, tak som za päť minút v škole, kde učím. Ľudia, čo musia cestovať, to však majú horšie.

Máte svoje obľúbené miesta, zákutia, kde rada trávite čas?

Často chodievame s deťmi, vnukmi nad Dúbravku do lesa, cez ktorý zvykneme prejsť do Devínskej Novej Vsi či Karlovej Vsi. Zbierame medvedí cesnak, či chodíme len tak na prechádzku. Teraz to tam

však býva dosť plné, ľudia počas pandémie koronavírusu akoby zistili, že tam máme aj les. Keď sa dá, v lete navštevujeme kúpalisko alebo športový areál na Bílikovej.

Venujete sa aj učiteľskému povolaniu. Čo vás na tom najviac naplňuje a baví?

Dlhé roky som učila telesnú výchovu na druhom stupni, ale mám vzdelanie aj na to, aby som vyučovala v triedach prvého stupňa. Momentálne mám štvrtákov, okrem angličtiny a informatiky učím ostatné predmety. Telocvik mi vôbec nechýba, lebo sa môžem realizovať v športe, konkrétne v hádzanej. Mám radosť, keď deti napredujú a tešia sa z toho, čo robíme, alebo povedia, že sú rady, keď ma vidia. Baví ma to a stále mám chuť odovzdávať svoje vedomosti a skúsenosti. Mala som aj dvojročnú prestávku, ale neľutujem, že som sa vrátila.

Na ZŠ Nejedlého ste odučili množstvo hodín telesnej výchovy. Podarilo sa vám objaviť už nejakých budúcich úspešných športovcov, alebo ste našli hádzanárske talenty?

Ale áno, mali sme tu deti, ktoré som posunula aj na hádzanú a sa presadili a hrali dokonca prvú ligu. Aj z iných škôl som nejaké zlanárila, keď som na školských turnajoch videla, že majú predpoklady. Na druhej strane nie je účelom vychovať z každého dieťaťa reprezentanta či vynikajúceho športovca. Keď však vidím, že to niekoho baví a naplňuje, a hoci mu to až tak nejde, napriek tomu sa snaží a má z toho radosť, tak to je môj úspech. Či už v škole alebo v klube.

Aké sú dnešné deti v porovnaní s vami? Majú záujem o šport či pohyb vo všeobecnosti?

Súčasnú deti majú celkovo viac možností, ako sme mali my. Môžu si vybrať rôzne smery, ktorými sa chcú v živote vydať. Áno, teraz držia v rukách mobily a ani sa nerozprávajú. Nemôžem však povedať, že by nechceli športovať, stále majú chuť. S dievčatami je to horšie, najmä na druhom stupni sú lenivejšie. Osobne mám lepšie skúsenosti s chlapcami.

Aké sú možnosti na športovanie u vás v škole a v Dúbravke?

Deti môžu robiť všetko možné, máme tu rôzne krúžky. Od futbalu, cez florbal, karate, rokenrol, stolný tenis... Je tu aj posilňovňa, takže výber je naozaj široký. Takú pohybovú všehochuť zameranú na tanec ponúka deťom aj náš syn Tomáš, nielen na našej škole, ale aj ďalších v Dúbravke. Deti si to veľmi obľúbili. Vhodné ihriská na športové aktivity sú aj v Dúbravke. Kto chce, nájde si miesto, kde môže hrať a športovať.

Ako vnímate dnešnú hádzanú? Chceli by ste byť aktívnou hráčkou na vrcholnej úrovni v súčasnosti?

Keby som mala na to ešte vhodný vek, tak určite. Ja by som chcela hrať stále. Dnes je hádzaná rýchlejšia, technickejšia a dynamickejšia ako za mojich čias. Vtedy sa však hrávalo aj v iných podmienkach, ja som zažila ešte aj ihriská vonku. Úpravou prešli tiež pravidlá, ktoré prispeli k atraktivnosti. Celkovo je to zaujímavejšie a sledovať hádzanú ma vždy láka. U nás doma sa jej veľa napozieráme.

Čo chýba súčasnej generácii hráčok, aby sa aspoň priblížila k vašim úspechom z minulosti?

Za mojich čias bolo viac družstiev a tým pádom aj väčšia konkurencia. Teraz máme dve - tri ligové družstvá na úrovni a ostatné sú takpovediac do počtu. Množstvo náročných duelov sa potom odzrkadľuje aj na reprezentácii. V mojej ére sme do zahraničia odchádzali až na sklonku kariéry a svoje hrácke umenie sme odovzdávali tu doma. Teraz chodia skoro von, síce do kvalitných súťaží, ale my ich nevidíme.

Nemali ste ešte väčšie trénerské ambície ako napríklad váš manžel Tomáš?

Trénovala som mládežnícke reprezentácie kadetiek a junioriek, s ktorými sme sa predstavili na vrcholných podujatiach. Videla som aj ženské družstvo v prvej lige. Celkovo to však bolo pre mňa ako ženu, ktorá má už vlastnú rodinu, náročnejšie. Matka má predsa len iné postavenie ako otec. My sme boli rozlietaná rodina, všetci sa niečomu venovali a každý z nás mal zápas inokedy. Museli sme sa tomu prispôsobovať. Vedela som, že by som to jednoducho nestíhala. Uvedomovala som si, že takto by to nešlo, preto som sa o to ani nesnažila.

Čo si najviac vážite z vašich úspechov z hráčskej, prípadne trénerskej kariéry?

Veľký úspech prišiel na záver hráčskej kariéry, keď sme si na majstrovstvách sveta 1986 v Holandsku vybojovali striebro. Veľmi si vážim, že sme sa dostali na olympijské hry v Moskve v roku 1980. Účasť na podujatí pod piatimi kruhmi je skutočne zážitok. Rada spomínam na štyri majstrovské československé tituly s Nitrou a Štartom Bratislava, to boli pekné roky mojej kariéry. V oboch kluboch boli výborné kolektívy, v nitrianskom družstve som bola ako mladá, v Štarte som patrila už medzi skúsené hráčky. Pokiaľ ide o trénerské úspechy, tak vždy sa veľmi teším, keď vidím, že sa hráčky, ktoré prešli moji rukami, uplatnili a sú prínosom pre reprezentačné tímy.

Vynáška:

Jana Kuťková

- narodila sa 14. 2. 1951 v Bratislave

- bývalá ligová hádzanárka Plastiky Nitra, Štartu Bratislava, pôsobila aj vo Vinohradoch Bratislava a Wr. Neustadte, hráčsku kariéru uzavrela v 43 rokoch

- najlepšia hádzanárka Slovenska 1978 a 1982, štvornásobná československá šampiónka (1971, 1972, 1982, 1983), vicemajsterka sveta 1986, účastníčka OH 1980 v Moskve (5. miesto), najlepšia pivotka MS 1982 (5. miesto), finalistka Pohára IHF 1987, 218-násobná reprezentantka a strelkyňa 602 gólov za národný tím

- reprezentačná trénerka kadetiek a junioriek SR, prvá žena - trénerka v najvyššej československej súťaži

- členka Siene slávy slovenskej hádzanej, držiteľka Ceny Matyldy Pálfyovej SOŠV

Tvrdohlavý tréner a vyše 20 žien, ktoré sú výnimočné osobnosti

K trénovaniu sa dostal náhodou

Text: Jozef Petrovský

Už niekoľko rokov si na stránkach Dúbravských novín môžete prečítať názory a postrehy trénera družholigových futbalistiek FK Dúbravka MARTINA ORLICKÉHO. Má 34 rokov a prvé roky svojho života strávil v Petržalke. Následne sa s rodičmi presťahoval do Svätého Jura, kde žije doteraz a podľa jeho slov je tam šťastný.

Kde ste študovali strednú a vysokú školu?

Na môj študentský život mal veľký vplyv futbal. Ešte na základnej škole si ma všimli v Trnave, išiel som tam hrať futbal, a tak som ho spojil aj so školami. Strednú priemyselnú školu dopravnú som absolvoval s vyznamenaním aj popri futbale. Moja „alma mater“ bola Trnavská univerzita, kde som študoval prácu s ľuďmi.

Akým športom ste sa v mladosti venovali a prečo u vás vyhral futbal?

Mojím snom bolo vždy hrať hokej, ale na to sme, bohužiaľ, nemali podmienky a prostriedky. Preto som sa začal v piatich rokoch venovať futbalu, kde som vyskúšal všetky pozície, až som nakoniec zakotvil v bránke, v ktorej som zotrval počas celého futbalového života.

Priblížte nám svoju futbalovú kariéru.

Jej začiatky sú spojené s prípravkami ŠK Svätý Jur, kde som prežil svoje futbalové detstvo. Ako päťnásťročný som prešiel do už spomenutej Trnavy. Väčšiu časť tamojšieho obdobia som pôsobil vo Futbalovom klube Lokomotíva Trnava. Po zranení kolena nastala na nejaký čas hráčska prestávka. Stal som sa rozhodcom, dotiahol som to až do súťaží SFZ. Na mužskej úrovni som odchytil už iba sezónu v tretej lige BFZ za Jablonec a potom prišla ešte krátka výpomoc mužom ŠK Svätý Jur.

Kedy ste sa rozhodli, že sa budete venovať trénerstvu?

K trénovaniu som sa dostal úplnou náhodou. Môj brat začal hrať futbal a veľmi som bol tomu rád. Pre jeho povzbudenie a progres som chodil pomáhať na tréningy starších žiakov. Začal som trochu hovoriť aj do tréningového procesu a snažil sa odovzdať hráčske poznatky z Trnavy aj vo Svätom Jure.

Čím vás lákalo a stále láka toto podľa mňa pekné, ale aj riskantné povolanie?

Trénerstvo robím zo srdca, pre radosť, čisto a nezištne, takže riziko je pri mne minimálne. Ak budem cítiť, že dievčatám v tíme už nemám čo ponúknuť, alebo by im vadila moja prítomnosť, určite by som voči sebe vyvodil sám zodpovednosť. Láka ma odovzdať niečo zo svojho futbalového života aj iným a ten pocit radosti z futbalu, ktorý môžem preniesť ďalej, je na nezaplatenie. V ženskom futbale je tréner dobrovoľník a často náklady prevyšujú príjmy, preto to musí robiť len človek, ktorý to robí srdcom.

Viedli ste len ženy a chlapcov, alebo aj mužov?

Prvé mužstvo, ktoré som trénoval v pozícii asistenta, boli starší žiaci Svätého Jura. K ženskému futbalu som sa dostal úplnou náhodou. Po našom stretnutí starších žiakov mal hrať zápas novovytvorený tím žien Svätého Jura. Tréner sa však na nich doslova vykašľal a na zápas neprišiel. Poprosili ma, či by som ich nevedol ako tréner, s čím som súhlasil. Po stretnutí prišli za mnou hráčky a spýtali sa ma, či by som ich nechcel trénovať. Súhlasil som a odvtedy sa angažujem v ženskom futbale.

Koho ste ešte trénovali pred príchodom do Dúbravky?

Bol som trénerom žiakov, žiačok a žien ŠK Svätý Jur. Viedol som tiež výber žiačok BFZ ročníkov 2000 a 2001. Zúčastnili sme sa na medzinárodnom futbalovom turnaji v Paríži, kde sme čelili najlepším tímom Európy v tejto kategórii.

Čo rozhodlo, že ste sa stali trénerom v Dúbravke?

Keď som dostal ponuku trénovať FK Dúbravka, bol som na vážkach. Dúbravka v tom čase ešte družstvo žien nemala a základ tímu mali tvoriť hráčky, ktoré v tom roku končili ako žiačky. Zo Svätého Jura do Dúbravky to mám dosť ďaleko a cestou na tréning a z tréningu strávim asi dve hodiny. Presvedčil ma však talent hráčok, ako sú Haydary, Kozlová, Olšová a ďalšie, ktoré som chcel trénovať, a tiež neodbytnosť vedúcej tímu Martinky Horváthovej, ktorá vie byť veľmi presvedčivá.

V čom spočíva rozdiel trénovať mužov a ženy?

Tréner žien musí byť viac psychológ. Potrebujete si získať autoritu a ženy vám musia veriť v každej oblasti. Dokážu byť odhodlanejšie, cieľavedomejšie a ich prah bolesti je posunutý úplne inde. Dôležitá je komunikácia, lebo veľmi málo rozprávajú o svojich problémoch, ktoré môžu ovplyvniť ich výkon. Radosť však prežívajú oveľa intenzívnejšie a dokážu vás svojím konaním viac strhnúť k celkovému potešeniu z hry.

V družstve máte veľa mladých dievčat, ako sa s nimi pracuje?

Veľa ľudí sa ma pýta, prečo ešte v Dúbravke trénujem a zostávam tam aj napriek iným ponukám. A s touto otázkou súvisí aj moja odpoveď. S väčšinou týchto dievčat som od ich mladosti a veľmi mi prirástli k srdcu. Nedokážem ich opustiť, sústreďujem sa na to, aby som ich čo najviac nadchol radosťou z futbalu. Máme už aj dve mládežnícke reprezentantky z nášho družstva, čo vnímam ako potvrdenie správnosti nášho prístupu a práce.

Kde pracujete a aké máte trénerské vzdelanie?

V civilnom povolaní som vedúci dopravy v jednej súkromnej nadnárodnej firme, ktorá má pobočku v Pezinku. Minulý rok som dokončil licenciu UEFA B.

Aká atmosféra panuje v družstve?

Atmosféra v tíme je kolísavá. Tvrdohlavý tréner a vyše 20 žien, každá jedna výnimočná osobnosť – neraz z tejto kombinácie vyplynú náročné obdobia, ale vždy sme ich spolu prekonali. Nemôže byť vždy všetko ideálne, ale dôležité je, že dokážeme držať spolu v ťažkých momentoch, a to je jedna z vecí, ktoré na tomto tíme milujem.

A spolupráca s vedením klubu?

Pokiaľ ide o vedenie klubu, začiatky boli také opatrné. Predsa len, prišiel som ako nový človek a musel som si získať dôveru v klube. Momentálne je situácia dobrá, navzájom sa rešpektujeme a veľmi si vážim ich záujem o náš tím, čo sa v súčasnosti často nevidí. Snažia sa nám všetkým vytvoriť podmienky na to, aby sme prinášali radosť z futbalu najmä deťom. Vysoko oceňujem prístup Juraja Gažiho, ktorý v našom klube plní úlohu šéfa tímov. Myslím si, že mu to ide super, nakoľko som ešte nezažil, že by sa niečo nedalo urobiť. Kolegovia tréneri sa navzájom rešpektujeme, vieme sa dohodnúť aj viacero kategórií na jednom ihrisku. Vďaka tomu dokážeme spolu bez problémov vychádzať.

Ako hodnotíte minulý rok a prvé tohtoročné mesiace? Ako trénujú dievčatá?

Ťažko sa mi hodnotí posledný rok, keďže všetci vieme, v akej sme boli situácii. Po futbalovej stránke sme v ňom dosiahli dobré aj horšie výsledky. Teší ma však, že dievčatám sa darí vyhýbať chorobám a mnohé dosahujú super výsledky aj v osobných životoch, čo je pre mňa najdôležitejšie. Momentálne sa pripravujú v rámci možností individuálne podľa plánu, ktorý meníme každý týždeň.

Aké budú ambície družstva, keď sa už začne konečne hrať? Myslíte si, že sa sezóna dohrá?

Dúfam, že sa opäť vrátíme na ihriská a budeme môcť hrať. Pokiaľ ide o ambície, pravdupovediac, sú mi momentálne úplne ľahostajné. Chcem len vidieť dievčatá športovať a užívať si radosť z futbalu. Na ničom inom teraz nezáleží.

Citát:

Tréner žien musí byť viac psychológ. Potrebujete si získať autoritu a ženy vám musia veriť v každej oblasti. Dokážu byť odhodlanejšie, cieľavedomejšie a ich prah bolesti je posunutý úplne inde.

Ako nám vyrastú mladí športovci z online tréningov?

Tréning cez počítač nestačí

Text: Jozef Petrovský

V súčasnej situácii nemôžu deti a mládež organizovane trénovať v športových kluboch. Šport, tréningy, súťaženie, kamarátov a vybitie toľkej energie nedokážu rodičia doma sami nahradiť. Aktívnym pohybom rastie imunita, odolnosť voči rôznym chorobám. Aký vplyv to bude mať na šport, sme sa spýtali predsedu Komisie športu a športového riaditeľa hokejového klubu HOBA Bratislava BRANISLAVA SEMANČÍKA.

Aká je súčasná situácia v športe?

Keď sa zavreli školy, zakázali aj deťom a mládeži organizovane športovať. Prerušili sa tréningy v kluboch a táto situácia pretrváva dodnes. Ešte tomu predchádzali rôzne obmedzenia, napríklad povolený počet športujúcich osôb alebo rôzne pokyny a nariadenia pre interiér a iné zase pre exteriér.

Prerušili sa aj všetky súťaže?

Pokiaľ ide o žiakov a mládež, tak áno. Všetkých sa dotkli aktuálne opatrenia. Kolektívne môžu dnes trénovať a nastupovať na majstrovské zápasy iba hráči s profesionálnou zmluvou a taktiež len z určitých druhov športu. Čiže len dospelí. Hráčom, ktorí nemajú profesionálnu zmluvu, nezostáva nič iné, iba sa pripravovať individuálne.

Ako prebieha v súčasnosti príprava mladých športovcov?

Kolektívna príprava je v tomto čase zakázaná, vo väčšine klubov prebieha online formou. Samozrejme, nie je ani zďaleka postačujúca. Aj keď sa všetci tréneri a športovci snažia, plnohodnotný tréning sa cez počítač nedá nahradiť. Športovci majú možnosť trénovať ešte individuálne, prirodzene, pri dodržaní všetkých opatrení a nariadení.

Príprava nie je plnohodnotná, bude sa dať ešte vôbec dohnať?

Deti, mládež a nižšie seniorské kategórie to majú ťažšie. Situácia im vôbec nepraje. Žiadne zápasy, žiadne kolektívne tréningy. Trvá to už skoro rok. Je to dlhá doba, počas ktorej mali všetci športovci v danom športe napredovať a zvyšovať svoju výkonnosť. Každý šport má svoje špecifiká. Situácii dokážu aktuálne pomôcť iba tréneri, ktorí pripravujú svojim zverencom tréningy na zvyšovanie hernej činnosti jednotlivca. Ak bude športovec individuálne dobre pripravený, určite sa dokáže skôr zaradiť napríklad do kolektívneho športu. Je dôležité, aby nestratil odhodlanie, pracovitosť a chuť.

Ako danú situáciu zvládajú kluby?

Nie je až tak dôležité, ako kluby zvládajú situáciu teraz. Kľúčové bude, do akých podmienok po uvoľnení všetkých obmedzení a opatrení privítajú svojich športovcov. Či im dokážu v čo najväčšej možnej miere nahradiť výpadok kvalitnej prípravy. Plavci potrebujú bazény, hokejisti ľadovú plochu, každý šport má svoje potreby. Otázka znie, či kluby, ktoré potrebujú zabezpečiť pre svoje aktivity konkrétne športoviská, budú mať k dispozícii dostatok finančných prostriedkov. A nie len na to, ale aj na chod celého klubu. Ak niekto doteraz podporoval šport finančne, bude mať takú možnosť aj po pandémie? Šport sa jednoducho bude musieť po nútenej prestávke opäť naštartovať.

Počíta sa aj s tým, že všetci sa už k športu nemusia vrátiť?

K rekreačnému športu sa nadšenci určite vrátia, ale k výkonnostnému a vrcholovému – ťažko povedať. Záleží na tom, ako sú napríklad deti a mládež vedení. Veľkú úlohu bude zohrávať aj fakt, či z dôvodu prerušených súťaží nestratili motiváciu pokračovať v športe, ktorému sa dlhodobejšie venovali. Ak sú mladí športovci pre svoje odvetvie poriadne zapálení, určite si aj sami nájdu cestu, ako nahradiť tréningové výpadky, a tešia sa na návrat k svojmu obľúbenému športu. Máme však určite aj skupinu detí, ktoré šport až tak ne bavil, tam to bude s návratom asi ťažšie.

Čo by ste teda poradili mladým športovcom a ich rodičom?

Je potrebné mať každý deň pohyb, najlepšie na čerstvom vzduchu. Deti a mládež nemôžu byť celý deň v zajatí počítačov. Kamarátstvo, ktoré šport prirodzene všetkým vrstvám obyvateľstva poskytuje, dáva nádej, že po nútenej prestávke sa najmä deti a mládež k organizovanému športu vrátia. Bolo by to určite dobré pre samotný vývoj detí a mládeže. A nie len pre nich, ale aj pre samotný šport. Veď nie zbytočne sa hovorí, že šport spája.

Máme ďalšiu brankársku nádej pre slovenský hokej

Z HOBY cez Nórsko až do USA

Hokejový klub HOBA Bratislava sa okrem pravidelnej účasti na súťažiach všetkých žiackych a mládežníckych kategórií môže pochváliť aj výbornými výsledkami. Jeho žiacke družstvá sa v posledných rokoch objavujú na popredných miestach takmer vo všetkých súťažiach.

Nie je to vždy iba o sile kolektívu, ale aj o výkone jednotlivcov. V posledných sezónach sa mladí dúbavskí hokejisti opierali aj o výborné výkony talentovaného brankára Jána Korca. Mimochodom, Ján Korec bol v ankete o Najúspešnejšieho športovca Dúbravky v roku 2019 vyhlásený za talent roka. Doterajšiu kariéru talentovaného brankára priblížil športový riaditeľ HOBY Branislav Semančík.

Dres HOBY si naposledy obliekal v hokejovej sezóne 2018/2019. Janove výkony v tom čase už pozorne sledovali aj reprezentační mládežníckí tréneri. Prišla prvá pozvánka na špeciálne brankárske kempy organizované SZĽH pod vedením majstra sveta z roku 2002 Jána Lašáka. Janko vo svojich dobrých výkonoch pokračoval aj naďalej a dočkal sa zaslúženej odmeny vo forme nominácií na reprezentačné akcie výberu SR15.

V nasledujúcej sezóne 2019/2020 odišiel študovať do Nórska, kde sa zúčastňoval aj na športovej príprave v Nordic Hockey Academy (U18). Jano si svojimi výkonmi mládežnícky reprezentačný dres udržal a zúčastnil sa na turnaji výberov U16 Wolfgang Rud Cup v Salzburgu. V tej istej sezóne si obliekol reprezentačný dres aj na turnaji Prezidents Sports Club Cup v Minsku. V rovnakom ročníku sa postavil medzi reprezentačné žrde na Turnaji štyroch krajín, ktorý sa uskutočnil v Spišskej Novej Vsi. V nasledujúcej sezóne 2020/2021 Janove hokejové kroky viedli za ešte kvalitnejšími podmienkami na prípravu mladého brankára. Tentoraz zamieril do USA na Northwood School, kde figuruje na súpiske juniorského tímu.

Filip Tallo, posledný tréner, ktorý Korca v HOBE viedol, o ňom povedal:

„Jano je veľmi vnímavý, pracovitý a rozumný chlapec. Mal výbornú dochádzku na tréningy, výbornú koncentráciu a každý tréning absolvoval v plnom nasadení. Každý tréner by chcel mať vo svojom tíme takého hráča. Bol kamarátsky a výborne stmeloval aj kolektív. Má veľké predpoklady, aby z neho vyrástol kvalitný brankár aj na seniorskej úrovni.“

Vďaka práci v klube, talentu a chuti trénovať vyrastajú v HOBE postupne kvalitní mladí hokejisti. Branislav Semančík: „Verím, že po reprezentačnom brankárovi Matejovi Tomekovi čaká úspešná hokejová kariéra aj Jana Korca. Prajeme mu na tejto ceste veľa úspechov.“

(pej)